

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní politika a diplomacie

Smart power v zahraničnej politike Brazílie

Diplomová práca

Autor práce: Bc. Ľubica Chovanová

Vedúca práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D.

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som diplomovú prácu „Smart power v zahraničnej politike Brazílie“ vypracovala samostatne. Všetky v nej citované zdroje sú riadne vyznačené a uvedené v zozname v závere práce.

V Prahe dňa

.....
Lubica Chovanová

Pod'akovanie:

Ďakujem vedúcej práce Mgr. Ing. Radke Drulákovvej , Ph.D. za cenné pripomienky a rady, ktoré mi behom písania poskytla. Ďalej ďakujem svojej rodine, priateľovi a kamarátom za neutíchajúcu podporu, ktorú mi počas štúdia venovali.

Obsah

Zoznam grafov a tabuliek	6
Úvod	7
1. Smart power	10
1.1. Soft power	15
1.2. Ekonomická moc	20
1.3. Vojenská moc	22
2. Smart power v zahraničnej politike Brazílie	28
2.1. Soft power Brazílie	28
2.1.1. Multilaterálna globálna a regionálna diplomacia	30
2.1.2. Verejná diplomacia	36
2.2. Ekonomická moc Brazílie	40
2.2.1. Zdroje ekonomickej moci Brazílie	41
2.2.2. Ekonomické prostriedky Brazílie – „odmeny a tresty“	45
2.2.3. Problémy a výzvy brazílskej ekonomiky	47
2.3. Vojenská moc Brazílie	51
3. Prípadová štúdia – angažovanosť Brazílie na Haiti od roku 2004	55
3.1. Historické súvislosti misie na Haiti	55
3.2. Soft power, ekonomické a vojenské aspekty brazílskeho pôsobenia na Haiti	57
3.3. Zhrnutie a prognózy vývoja	62

Záver	64
Prílohy	66
Zoznam literatúry	71

Zoznam grafov a tabuliek

Tabuľka č. 1 <i>Správanie a vládne politiky krajiny na základe jej mocenských zdrojov</i>	13
Tabuľka č. 2 <i>Typy zdrojov vojenskej moci a ich premena v zahranično-politické kroky</i>	25
Tabuľka č. 3 <i>Makroekonomické ukazatele Brazílie do novembra 2012 a predpoveď na nasledujúce obdobie</i>	43
Graf č. 1 <i>Spektrum mocenského správania krajiny</i>	12
Graf č. 2 <i>Vývoj Giniho koeficientu v Brazílii od roku 1976 do roku 2009</i>	50
Graf č. 3 <i>Vojenské výdaje prepočítané na percento HDP vybraných krajín Južnej Ameriky</i>	54

Úvod

Dlhodobým cieľom zahraničnej politiky Brazílie je stať sa plnohodnotným členom neformálnej skupiny najdôležitejších globálnych hráčov. Brazília, celým názvom Brazílska federatívna republika, prešla v posledných desaťročiach obrovskými zmenami a jej nástup na medzinárodnú scénu je nezvyčajným najmä kvôli vnútroštátnym problémom, ktorým čelí dodnes. Niektoré z rozmanitých prívlastkov Brazílie poukazujú na jej veľkolepý potenciál, iné na problémy, s ktorými sa potýka. Siedmej najsilnejšej ekonomike sveta venujú médiá čoraz viac pozornosti v súvislosti s jej rastúcim významom a možnosťou angažovať sa v otázkach ovplyvňujúcich svetové dianie.

Diplomová práca sa zmeriava na Brazíliu ako krajinu, ktorá je schopná vo svojej zahraničnej politike čerpať z rozmanitých zdrojov. Cieľom práce je vymedziť aktivitu tejto krajiny na medzinárodnej scene, s dôrazom na zahranično-politické prostriedky, ktoré využíva.

V diplomovej práci hľadám odpoveď na výskumnú otázku a to, či a ako dokáže krajina optimálne kombinovať hard power i soft power zdroje, za účelom tvorby optimálnej zahraničnej politiky. Túto otázku som následne prakticky vysvetlila prostredníctvom analýzy zahraničnej politiky Brazílie. Ako prípadovú štúdiu som si vybrala pôsobenie Brazílie na Haiti v období pôsobenia misie OSN MINUSTAH, v ktorej sa Brazília využila tak prostriedky hard power, ako i soft power.

Diplomová práca vychádza z analýzy zahraničnej politiky, ktorú možno súčasne označiť za jej najširší teoretický rámec. Napriek tomu, že je samotná analýza zahraničnej politiky (angl. foreign policy analysis) založená na koncepte pozostávajúcom zo štyroch základných hladín (hladina medzinárodného systému, hladina štátu, hladina domácich vplyvov a hladina jednotlivca), je pre túto prácu kľúčovou predovšetkým hladina štátu.¹ Zvyšné roviny sú v práci taktiež analyzované, avšak najmä vo forme faktorov podmieňujúcich správanie štátu v medzinárodnom systéme. Medzinárodný systém možno považovať za komplexný celok, v ktorom nastáva pôsobenie medzi dvomi či viacerými aktérmi navzájom. Pod pojmom aktér medzinárodných vzťahov sa rozumejú

¹ DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, ISBN 978-802-4511-849. Str.7.

tak suverénne a samostatné národné štáty, ako aj tzv. neštátni aktéri, medzi ktoré patria medzinárodné inštitúcie či nadnárodné spoločnosti.²

V prvej kapitole sa venujem teoretickým východiskám práce. Okrem už spomínaných pojmov smart power, hard power a soft power na úvod objasňujem aj ďalšie termíny súvisiace s problematikou, akými sú multilateralita, verejná diplomacia, humanitárna pomoc, sankcie a peacekeeping. Tieto termíny sú tak v teoretickej, ako aj v praktickej časti práce rozdelené do troch podskupín: soft power, ekonomická moc a vojenská moc. Avšak v niektorých prípadoch sa dané skupiny prelínajú a uvedené termíny spadajú do niekoľkých podskupín, ako je tomu napríklad v prípade humanitárnej pomoci, ktorá je nástrojom soft power, avšak na jej realizáciu musia krajiny disponovať ekonomickou mocou. Vzťahy medzi podskupinami sa snažím v rámci kapitoly vysvetlovať zjednodušenými schémami. Teoretický rámec uvedený v prvej kapitole tejto práce som sa snažila spracovávať účelovo vzhľadom k obsahu ďalších kapitol a vychádzala som pritom z textovej analýzy rozpráv vedeckých článkov o koncepte smart power, soft power a hard power.

V druhej kapitole diplomovej práce sa snažím nájsť odpovede na otázky: Akými zdrojmi moci Brazília disponuje? Do akých nástrojov tieto zdroje pretvára pri tvorbe svojej zahraničnej politiky? Dokáže presvedčiť iného medzinárodného aktéra o svojich záujmoch alebo sa opiera o donucovacie prostriedky? Pri snahe o zodpovedanie týchto otázok som sa zamerala najmä na identifikáciu najdôležitejších zahranično-politickej krokov Brazílie, ktoré definovali jej súčasnú pozíciu na medzinárodnej scéne.

V tretej kapitole sa pokúšam o aplikáciu smart power teórie prostredníctvom analýzy brazílskeho pôsobenia v peacekeepingovej misii na Haiti od roku 2004. Situácia na Haiti je pre Brazíliu bezprecedentnou výzvou, v rámci ktorej môže čerpať zo soft power, ekonomických i vojenských zdrojov moci.

Koncept smart power je pomerne mladou a na akademickej pôde zatiaľ nie veľmi rozvinutou myšlienkou, preto mi pri písaní teoretickej časti výrazne pomohli publikácie Josepha Nyea, ktorý, ako jeden z prvých, v rámci svojho pôsobenia v Národnej bezpečnostnej rade USA upozornil na dôležitosť rozvoja soft power, pričom nezatratil ani hard power prostriedky a stal sa jedným z

² DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, ISBN 978-802-4511-849. Str.7.

prvých globálnych autorov na tému smart power. Pri vypracovávaní diplomovej práce som sa stretla s obmedzenou dostupnosťou informácií v slovenskom či českom jazyku. Najmä veľká časť tretej kapitoly vychádza z portugalsky písaných dokumentov a prejavov vládnych činiteľov. Pokiaľ nie je uvedené inak, sú citácie z cudzojazyčnej literatúry výsledkom môjho prekladu.

1. Smart power

Termín smart power predstavuje optimálnu kombináciu zdrojov pri tvorbe zahraničnej politiky. Táto teória vychádza z dvoch konceptov, hard power a soft power. O jej vznik sa zaslúžil profesor Harvardovej univerzity a významná osobnosť v oblasti politickej vedy, Joseph. S. Nye, Jr., ktorého zámerom bolo zamedziť nesprávnemu vnímaniu soft power ako jediného postačujúceho zdroju účinnej zahraničnej politiky.³ Podľa neho znamená smart power integrovanú stratégiu, určenú k dosiahnutiu zahranično-politických cieľov, prostredníctvom využívania tak soft power, ako aj hard power: „*Moc je schopnosťou jedného ovplyvniť správanie ostatných, za účelom získať, čo chce. Existujú tri základné spôsoby, ako to dosiahnuť: donútením, zaplatením a príťažlivosťou. Hard power znamená použitie donútenia a platieb. Soft power je schopnosť získať požadované výstupy prostredníctvom príťažlivosti. Ak dokáže štát nastaviť agendu ostatných alebo tvarovať ich preferencie, môže si tým ušetriť veľa „cukru a biča“. Avšak zriedkavo ich môže nahradiť úplne. Z toho pramení potreba „smart“ stratégií, ktoré kombinujú prostriedky tak hard, ako aj soft power.*“⁴ Ide o prístup, ktorý podčiarkuje nevyhnutnosť silnej armády, no zároveň zdôrazňuje dôležitosť investícií do spojenectiev, partnerstiev a inštitúcií na všetkých úrovniach, za účelom rozšírenia medzinárodného vplyvu danej krajiny.⁵

Teória smart power predstavuje pokus o vytvorenie životaschopnejšej teórie moci v súčasnom kontexte. Moc je jedným z najdôležitejších a zároveň najmenej ujasnených konceptov medzinárodných vzťahov. K vysvetleniu pojmu moc existujú viaceré prístupy, za ukazatele moci, sa väčšinou považujú zemepisné charakteristiky, geografické podmienky, ekonomické vyspelosti, efektívnosti vlád a diplomacií, národné identity a vojenské schopnosti.

Teoretické prístupy sa však rôznia v otázke role jednotlivých zdrojov. Realisti považujú hlavne politickú moc za vôbec najvýznamnejšiu veličinu a aj ostatné teórie jej priznávajú dôležitú úlohu a často sa implicitne opierajú o realistické poňatie. Neorealisti sa sústreďujú výlučne na vojenské

³ NYE, JR., Joseph S. Get Smart: Combining Hard and Soft Power. *Foreign Affairs*. Vyd. 88. č. 4. (2009) [on-line] [cit. 2013-03-24] Dostupné z < <http://www.foreignaffairs.com/articles/65163/joseph-s-nye-jr/get-smart> >

⁴ Tamtiež.

⁵ ARMITAGE, Richard L. a Joseph S. NYE, JR. CSIS COMMISSION ON SMART POWER: *A smarter more secure America*. CENTER FOR STRATEGIC & INTERNATIONAL STUDIES. 2007. ISBN 978-0-89206-510-3.

schopnosti, pričom klasickí realisti za rovnako dôležitý zdroj moci považujú kvalitu diplomacie.⁶ Ak by sme preto chceli včleniť tradičné (neo)realistické zdroje moci do teórie smart power, stotožňovali by sa s východiskami teórie hard power.

Za zdroje hard power sa považuje hlavne rozloha krajiny a jej vojenská a ekonomická sila, takže nezávislé jednanie štátu a jeho schopnosť ovplyvniť ostatných vychádza z jeho vybavenosti vojenskou silou, veľkosti územia a ekonomického potenciálu. Avšak samotná hard power nie je dostatočne efektívna na uskutočnenie stanovených zahranično-politických cieľov, pričom ak sa použije v nadbytočnom množstve, dokáže dokonca prispieť k zmareniu vlastných zámerov a oslabiť národ. Efektívna diplomacia v minulosti dopomohla viacerým krajinám k získaniu výsledkov ekvivalentných s víťaznou vojnovou korisťou. Rovnako dôležitým faktorom udržania postavenia svetovej mocnosti je interné mierové usporiadanie v krajine, odrážajúce efektívne demokratické vládnutie. Honba po moci môže byť preto omnoho efektívnejšia, ak štát včlení prostriedky soft power do stratégie získania moci.⁷

Niektoré štáty z tohoto dôvodu namiesto snahy upevniť svoju moc prostredníctvom určitých lákadiel alebo manifestácie svojej sily, typickej pre hard power, uprednostňujú iný prístup. Tento odlišný prístup spočíva v snahe získať si priazeň ostatných, na základe svojho dobrého image. Rozdiel medzi hard a soft power sa dá teda v skratke vysvetliť nasledovne: zatiaľčo hard power stojí na hmotných zdrojoch moci, ktoré využíva buď ako symbolickú hrozbu alebo ako reálny silový prostriedok, soft power sa opiera o nehmotné zdroje moci, t.j. rôzne prístupy, vlastnosti a kroky, ktorými štát získava priazeň ostatných. Hard power uvažuje štáty, ktoré dokážu ostatné štáty primäť k činom, ktoré by tie za bežných okolností nevykonali. Štát disponujúci soft power sa naopak opiera o dobrovoľné rozhodnutia ostatných štátov, ktoré sú v súlade s jeho vlastnými záujmami.⁸

Obe koncepcie, hard a soft power, sú súčasťou schopnosti dosiahnuť cieľ prostredníctvom ovplyvnenia správania druhých. Schopnosť zmeniť ciele ostatných môže spočívať v donútení alebo zvädzaní, teda vo využití schopnosti ovládať iného aktéra, schopnosť tvarovať ciele

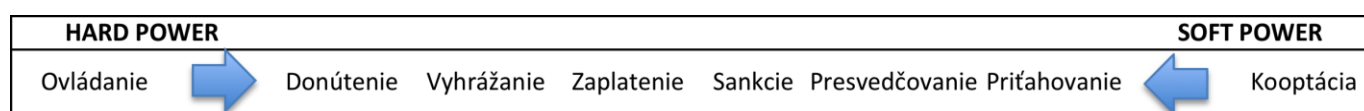
⁶ KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK. *Encyklopedie mezinárodních vztahu*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4. Str. 180.

⁷ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 19.

⁸ GALLAROTTI, Giulio M. *Cosmopolitan Power in International Relations: A Synthesis of Realism, Neoliberalism, and Constructivism*. Cambridge University Press, 2010. ISBN 1139489941. Str. 17.

ostatných spočíva v prítlačivosti a využití sily kooptácie. Rôzne druhy mocenského správania sa tak pohybujú v rozpätí od ovládania po kooptovanie, s tým, že zdroje soft power sa zaraďujú na stranu správania blízkeho kooptovaniu a naopak, zdroje hard power sú typické pre ovládanie.⁹ Vzťah medzi týmito druhmi správania a zdrojmi, ktoré sú pre nich typické, je však nedokonalý, a to napríklad v prípade, že rozkazovacia sila jednej krajiny vzbudzuje dojem neporaziteľnosti a tým na druhú krajinu zároveň pôsobí prítlačivo. Graficky spektrum mocenského správania znázorňuje graf č. 1:

Graf č. 1 *Spektrum mocenského správania krajiny*

Zdroj: NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011.

Podľa Josepha S. Nyea sú v dnešnom svete stále relevantné tri skupiny zdrojov moci: vojenské, ekonomické a tzv. „mäkké“ zdroje. Stupeň ich dôležitosti sa však líši na základe konkrétneho kontextu, pričom Nye v súvislosti so súčasnými ekonomickými a spoločenskými trendmi do budúcnosti predpovedá čoraz väčšiu dôležitosť soft power zdrojov.¹⁰ Analýza moci prostredníctvom jej zdrojov je nevyhnutným nástrojom skúmania moci, keďže ju umožňuje zachytiť empiricky. Avšak skrýva v sebe i určité negatívne stránky, pretože môže viesť k chybnému stotožneniu moci s len jediným mocenským zdrojom, ktorým najčastejšie býva vojenská moc.¹¹ Moc je z tohto dôvodu častokrát sporným predmetom akademických debát.

Efektívnosť akéhokoľvek zdroju moci závisí v prvom rade na kontexte. Atribúty, ktoré robia krajinu silnou, sa menia v čase, preto je pri snahe definovať moc ako súčasť zahraničnej politiky určitého štátu nevyhnutné poznať kontext problému, tj. konkrétne subjekty, spôsob, akým tieto subjekty moc aplikujú a taktiež miesto a čas. Túto schopnosť Nye definuje ako „kontextuálnu

⁹ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 21.

¹⁰ NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. Prvé vydanie. ISBN 15-864-8306-4. Str. 31.

¹¹ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 19.

inteligenciu“ a považuje ju za nevyhnutnú podmienku k vytvoreniu integrovanej stratégie, kombinujúcej hard a soft power.¹² Preto pri skúmaní politického problému je pre jeho hlbšie pochopenie dôležité poznať nielen obsah, ale aj kontext, v ktorom a medzi kým tento problém vznikol. Ak chce teda štát aplikovať smart power stratégiu, musí byť schopný nájsť odpoveď na nasledujúce otázky, týkajúce sa kontextu: „*Aké sú želané výsledky? Aké zdroje a v akom kontexte sú k dispozícii za účelom dosiahnutia želaných výsledkov? Aké sú postoje a preferencie aktérov, ktorých chceme ovplyvniť? Ktoré formy mocenské správania majú najväčšiu šancu na úspech? Aká je pravepodobnosť úspechu?*“¹³

Extrémna náročnosť odhadnutia budúceho priebehu medzištátnych interakcií je preto dôvodom, pre ktorý jednotliví štátni predstavitelia uprednostňujú prístup, kedy je moc stotožnená so zdrojmi, ktoré dokážu zabezpečiť želané výsledky. Z jednotlivých zdrojov moci sú odvodené určité typy správania, na základe ktorých vlády budujú svoje zahranično-politické programy a politiky (viď Tabuľka č.1).

Tabuľka č.1 *Správanie a vládne politiky krajiny na základe jej mocenských zdrojov*

	<i>Správanie</i>	<i>Primárne znaky</i>	<i>Vládne politiky</i>
<i>Vojenská moc</i>	Donútenie Odstrašovanie Ochrana	Vyhrážanie Sila	Donucovacia/výhražná diplomacia Vojna Spojenectvá
<i>Ekonomická moc</i>	Finančné stimuly/úplatky Donútenie	Platby Sankcie	Pomoc Úplatky Sankcie
<i>Soft Power</i>	Príťažlivosť Ovplyvnenie a nastavenie budúceho chodu udalostí	Hodnoty Kultúra Politiky Inštitúcie	Verejná diplomacia Bilaterálna a multilaterálna diplomacia

Zdroj: NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004.

¹² NYE, JR., Joseph S. Get Smart: Combining Hard and Soft Power. *Foreign Affairs*. Vyd. 88. č. 4. (2009) [on-line] [cit. 2013-03-24] Dostupné z < <http://www.foreignaffairs.com/articles/65163/joseph-s-nye-jr/get-smart>>

¹³ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 208.

Koncepty hard power, soft power a smart power nespádajú výlučne do jednej teórie medzinárodných vzťahov. Akademici nie sú vždy viazaní pri svojej práci jediným myšlienkovým prúdom a pri vypracovávaní konkrétnych konceptov sa dokonca môžu opierať o argumenty protikladných teórií. Tak je tomu aj v prípade konceptu smart power, ktorý kombinuje viacero myšlienkových prúdov a nevychádza jednoznačne ani z realizmu, ani z neoliberalizmu. Rozumieť moci znamená rozumieť jej mnohým formám, preto by vedci ktorých predmetom skúmania je práve tento široký a neľahko uchopiteľný pojem mali pri skúmaní charakteru, úlohy a významu moci naďalej pracovať s jej mnohými konceptmi a zapracovávať ich do svojho výskumu.

Termín smart power je pomerne mladý, vo svojej knižnej publikácii *Smart power: the means to success in world politics* ho ako prvý použil Joseph S. Nye v januári 2004, ktorý ho ale v tomto prípade bližšie neanalyzoval. Rámcovo smart power ako prvá¹⁴ priblížila verejnej sfére Suzanne Nosselová, bývalá delegátka stáleho zastúpenia USA pri OSN, ktorá vo svojom článku analyzovala zahraničnú politiku USA a nabádala progresívnych tvorcov zahraničnej politiky k liberálnemu internacionalizmu, čím by podľa nej dokázali zamedziť výskytu ďalších konfliktov.¹⁵ Následne došlo v roku 2007 k vytvoreniu Smart power komisie v čele s predsedami Josephom S. Nyeom a bývalým zástupcom ministra zahraničných vecí USA Richardom Armitageom, ktorej členmi sa stalo približne dvadsať vedúcich osobností z prostredia vládnych štruktúr i nevládných organizácií.¹⁶ V omnoho väčšej miere smart power spopulárnila Hillary Clintonová v roku 2009, ktorá v prejave v senátnom Výbore pre zahraničné vzťahy, pri príležitosti svojej nominácie na pozíciu ministerky zahraničných vecí Spojených štátov amerických, uviedla: „*Musíme využiť to, čo bolo nazvané „smart power“, úplný sortiment nástrojov, ktoré máme k dispozícii, diplomatické, ekonomické, vojenské, politické, právne*

¹⁴ Korene konceptu smart power však siahajú omnoho ďalej do minulosti. Už významný pruský generál Carl von Clausewitz vo svojom diele *O válke* rozlišoval dva postupy nevyhnutné k likvidácii nepriateľa, ktorými boli morálne kvality a ich účinky a koncentrovaná vojenská sila. Podobný postup presadzoval plukovník Thomas Edward Lawrence, známy ako Lawrence z Arábie, ktorý pri popise úspešného povstania vo svojich 27 článkoch zdôraznil tak morálnu základňu, ako aj fyzickú schopnosť spôsobiť škody.

Zdroj: DICKINSON, Elizabeth. Brainier Brawn: "Smart power": a brief history. *Foreign Policy*. (2010) [on-line] [cit. 2013-3-23] Dostupné z <http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/26/brainier_brawn/>

¹⁵ NOSSEL, Suzanne. Smart Power. *Foreign Affairs* Vyd. 83. Č. 2. (2004) [on-line] [cit. 2013-03-24] Dostupné z <<http://www.foreignaffairs.com/articles/59716/suzanne-nossel/smart-power>>

¹⁶ CENTER FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES. *Smart Power Initiative*. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://csis.org/program/smart-power-initiative/>>

a kultúrne a vyberať tie nástroje, alebo ich kombinácie, ktoré sú správne pre každú situáciu. Vďaka smart power bude diplomacia predvojom našej zahraničnej politiky. Nejedná sa o radikálnu myšlienku. Staroveký rímsky básnik Terentius vyhlásil, že „v každom úsilí je primeraným postupom múdrych mužov skúsiť v prvom rade presvedčanie.“ Rovnaká pravda viaže takisto múdre ženy.“¹⁷

1.1. Soft power

Soft power je teoreticky neujasneným termínom, ktorý je v politických debatách bežne používaný od začiatku deväťdesiatych rokov. Aktér, ktorý disponuje týmto druhom moci, sa neopiera o materiálne zdroje, ale o príťažlivosť, ktorej sa teší v očiach ostatných. Tento štát je pre vzorom, s cieľmi ktorého sa ostatní aktéri stotožňujú a snažia sa o ich splnenie, bez toho, aby k tomu boli nútení.¹⁸

Za určitých podmienok dokáže krajina dosiahnuť svoje ciele v zahraničnej politike z toho dôvodu, že ju podporujú tie krajiny, ktoré obdivujú jej hodnoty a úroveň prosperity a s jej cieľmi sa stotožňujú. V tomto kontexte je pre štát s významnými medzinárodno-politickými aspiráciami dôležité, aby dokázal prilákať spojencov na základe príťažlivej agendy a nie len hroziť im svojou vojenskou silou a ekonomickými sankciami. Ostatní aktéri medzinárodných vzťahov sú týmto spôsobom motivované k dosiahnutiu tých istých cieľov, aké si vytýčila daná krajina.¹⁹

Soft power však nie je výlučne záležitosťou medzinárodných vzťahov, ale jej podstata je vysvetliteľná už vo vnútroštátnom politickom kontexte. Je totiž známym javom, v ktorom sa neustále stretávajú politické elity v každej demokratickej krajine. Demokratickí predstavitelia musia správne kombinovať viaceré lákadlá, aby sa stali pre svojich voličov príťažlivými, pretože, narozdiel od autoritatívnych vládcov, nemôžu len vydávať príkazy a očakávať ich plnenie pod hrozbou donútenia. Pri snahe získať preferencie voličov sa spoliehajú na nehmateľné vlastnosti, akými sú atraktívna osobnosť, kultúra, politické hodnoty a legitímne politiky. Ak si voliči

¹⁷ Prejav Hillary Rodham Clintonovej pri príležitosti nominačnej audiencie vo Výbore pre zahraničné vzťahy Senátu Spojených štátov amerických.

Zdroj: U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Nomination Hearing To Be Secretary of State*. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/01/115196.htm>>

¹⁸ KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4. Str. 181.

¹⁹ NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. Prvé vydanie. ISBN 15-864-8306-4. Str. 5

stotožnia kandidátovu osobnosť týmito hodnotami, bude preňho jednoduchšie stať sa skutočným lídrom.

Soft power však nemožno stotožniť s pojmom „vplyv“, keďže aj hrozby, či peniaze dokážu jedincovi alebo krajine zabezpečiť vplyvnú pozíciu. Taktiež nemožno soft power stotožniť výlučne s presvedčovacími schopnosťami, aj keď tie sa na nej významne podieľajú. Z behaviourálneho hľadiska je soft power prítlačlivou silou a jej zdrojmi sú tie vlastnosti, ktoré dokážu túto prítlačlivú silu vytvoriť.²⁰

Domáce a zahraničné vládne politiky sú druhou skupinou zdrojov, ktoré ovplyvňujú účinnosť soft power. V prípade, že sú zahranično-politické kroky veľmocí považované za arogantné, jednostranné či hypokritické, môže rovnako dôjsť k naštreniu soft power. Ako uvádza Joseph Nye: *“Hodnoty, ktoré vláda presadzuje doma (napr. demokracia), v medzinárodných inštitúciách (spolupráca s ostatnými) a vo svojej zahraničnej politike (snaha o mier a ochranu ľudských práv) silne ovplyvňujú preferencie ostatných. Vlády ich môžu svojim príkladom prilákať alebo naopak odplášiť.”*²¹

Do akej miery postaví štát svoju soft power na základoch multilaterálnej, resp. bilaterálnej diplomacii, značne závisí na jeho veľkosti. Pre malé štáty je síce typická nižšia miera aktivity v medzinárodných vzťahoch obecné, ale v medzinárodných organizáciách sa vyznačujú výrazne aktívnym prístupom. Využívajú totiž možnosť, že v multilaterálnych jednaniach často platí zásada: jedna krajina = jeden hlas, čo im poskytuje príležitosť prehlasovať mocensky vyššie postavenú krajinu. Medzinárodné organizácie sú teda nástrojom presadzovania ich vlastných záujmov.²² Na druhej strane mocenského spektra stoja veľmoci, ktoré si v prípade potreby môžu dovoliť uchýliť sa k unilaterálnej akcii, pričom ich rozhodnutia majú celosvetovú pôsobnosť. Medzi malými štátmi a veľmocami stoja stredné mocnosti, ktoré sa od veľmocí odlišujú vojenským a ekonomickým potenciálom, ale aj v skutočnosti, že v prípade potreby nie sú

²⁰ NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. Prvé vydanie. ISBN 15-864-8306-4. Str. 5

²¹ Tamtiež. Str. 14.

²² DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, ISBN 978-802-4511-849.

schopné jednat' unilaterálne, ale opierajú svoje iniciatívy o vytváranie koalícií a o možnosti multilaterálneho riešenia problému.²³

Stredné mocnosti sú teda považované za angažovaných multilateralistov, čím sa snažia prekonať svoje materiálne nedostatky v zmysle štrukturálnej moci.²⁴ Zaoberajú sa "vodcovským" a "nasledovateľským" správaním v reakcii na relatívne zmeny postavenia hegemóna, ale zásadne nespochybňujú základné štruktúry medzinárodného systému. V skutočnosti aktívne podporujú myšlienku, že ako stredné mocnosti sú "staviteľmi mostov" medzi jednotlivými prvkami medzinárodného systému.²⁵

Jedným z hlavných zástancov využívania soft power v zahraničnej politike je americký akademik Joseph S. Nye, ktorý vo svojom diele *Soft Power: The Means to Success in World Politics* uvádza: *"Soft power akejkol'vek krajiny pramení primárne z troch zdrojov: z kultúry (v prípadoch, kedy je táto kultúra príťažlivá pre ostatných), z politických hodnôt (v prípade, že sa podľa nich táto krajina riadi tak doma, ako aj v zahraničí) a z jej zahraničnej politiky (v prípade, že je tá považovaná za legitímnu a morálne nadradenú)."*²⁶

Kultúra je podľa neho súborom hodnôt a zvyklostí, ktoré krajina prejavuje rôznymi spôsobmi. Ak krajina disponuje univerzálnymi kultúrnymi hodnotami, vytvára si nimi určitú príťažlivosť, teda soft power, vďaka ktorej je pravdepodobnejšie, že sa jej podarí dosiahnuť požadované ciele. Vzťah kultúry určitej krajiny a jej soft power je často nesprávne pochopený, pretože soft power býva stotožňovaná so silou ľudovej kultúry tejto krajiny. Správanie krajiny, vďaka ktorému disponuje príťažlivosťou, nie je totožné s kultúrnymi zdrojmi, ktoré v niektorých prípadoch tejto príťažlivosti napomáhajú. Kultúra je síce častokrát zdrojom soft power, ale ako je uvedené v úvode tejto práce, efektívnosť zdrojov moci vždy závisí na konkrétnom kontexte. V prípade, že

²³ KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK. *Encyklopedie mezinárodních vztahu*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4. Str. 321.

²⁴ Štát, ktorý disponuje štrukturálnou mocou, je schopný zmeniť medzinárodné inštitúcie a pravidlá medzinárodného systému. Okrem štrukturálnej moci, môže štát disponovať mocou procesúálnou, prostredníctvom ktorej má schopnosť uplatniť svoj vplyv pri rozhodovaní v rámci daného systému.

Zdroj: DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*.

²⁵ ALDEN, Chris a Marco Antonio VIEIRA. *The New Diplomacy of the South: South Africa, Brazil, India and Trilateralism*. *Third World Quarterly*, č. 7. (2005) [on-line] [cit. 2013-2-21] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/4017805/>>

²⁶ NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. Prvé vydanie. ISBN 15-864-8306-4. Str. 11.

určitá krajina kladie dôraz na univerzálne kultúrne hodnoty, ostatné krajiny sa s týmito hodnotami dokážu jednoducho identifikovať a tým krajinu považujú za príťažlivú.

Tradičné vnímanie kultúry v zahraničnej politike je spojené s tzv. rezortným poňatím, ktoré zahŕňa kompetencie spadajúce predovšetkým do kompetencií ministerstiev kultúry jednotlivých krajín. Zahraničná kultúrna politika je aj v súčasnosti významnou zložkou medzinárodných vzťahov, avšak k jej tradičným nástrojom, medzi ktoré patrí organizácia výstav, koncertov, prezentácií národnej kultúry, literárnych prezentácií atd., pribudli oblasti vzdelávania, vedy a výskumu, ochrany ľudských práv, právo na informácie a šírenie demokratických hodnôt.²⁷

Dosah kultúry za hranice krajiny je dôležitým faktorom soft power, avšak masová produkcia nezaručuje masový vplyv, preto je treba brať do úvahy nielen medzinárodný dosah kultúry, ale aj kvalitu kultúrneho výstupu krajiny. Vysokú a masovú kultúru dokážu krajiny exportovať prostredníctvom jej produktov. Medzi ďalšie spôsoby vývozu kultúry patrí napríklad obchod alebo kvalitné vzdelanie, kedy si zahraniční absolventi domácich škôl so sebou okrem diplomu odnášajú aj hodnoty a spôsob myslenia. Kultúra je spravidla účinnnejším zdrojom soft power, pokiaľ v danom kontexte vystupujú dve podobné krajiny, než krajiny s diametrálne odlišnými kultúrami. Ďalšou stránkou soft power, na ktorú možno v niektorých prípadoch nazerať ako na slabinu, je fakt, že jej rozvíjanie väčšinou slúži k splneniu všeobecných dlhodobých cieľov krajiny, skôr než na krátkodobé špecifické ciele.

Dôležitým nástrojom štátu pri budovaní smart power stratégie je verejná diplomacia²⁸. V snahe odlišiť verejnú diplomáciu od samotnej soft power je treba rozlišovať medzi formami mocenského správania štátu a mocenskými zdrojmi štátu. Zdroje, ktoré formujú soft power jednotlivých štátov, vychádzajú vo veľkej miere z hodnôt vyjadrených v kultúre a sú viditeľné tak v domácich politikách, ako aj vo vonkajších vzťahoch štátu. Verejná diplomacia je potom

²⁷ PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?, *Mezinárodní vztahy*. Vyd. 41. č. 3. (2006) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/227>>

²⁸ Termín „verejná diplomacia“ bol prvýkrát použitý v roku 1965 v súvislosti s procesom, v ktorom sa aktéri medzinárodných vzťahov snažili dosiahnuť svoje zahranično-politické ciele angažovaním sa vo vzťahoch so zahraničnou verejnosťou. Medzinárodne sa tento process rozšíril po skončení Studenej vojny. Zdroj: CULL, Nicholas J. Public Diplomacy: Taxonomies and Histories. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. (2008) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/25097993>>

nástrojom, ktorý vlády používajú k mobilizácii týchto zdrojov, aby boli schopné pritiahnúť široké verejnosti ostatných krajín.²⁹

Verejná diplomacia veľmi úzko súvisí so zahraničnou politikou štátu, keďže v multilaterálnom svete sa kladie veľký dôraz na vzájomnú dôveru medzi štátmi. Aby táto dôvera mohla vôbec vzniknúť, potrebujú si aktéri medzinárodných vzťahov získať dôveru ostatných a dobrú povesť. Ku geopolitickým, strategickým či hospodárskym záujmom sa tak pridáva záujem byť dobrým členom medzinárodného spoločenstva a snaha byť tak vnímaný. Efektívna komunikácia so zahraničnou verejnosťou je preto dôležitou súčasťou diplomatickej stratégie, tak pri tvorbe medzinárodných koalícií, ako aj pri riešení konfliktov a kríz. Štáty by preto v snahe získať moc mali hľadať cesty, ako urobiť svoje návrhy atraktívnymi pre ostatných, než riešiť problémy výlučne vojenskou silou alebo nátlakom.³⁰

Multiplicita aktérov medzinárodných vzťahov však prispela k zmenám verejnej diplomacie. V zahraničnom kontexte táto zmena znamená nárast počtu subjektov, ktoré si prajú nájsť, zlepšiť alebo udržať svoje miesto na medzinárodnej scéne a musia o tom presvedčiť ostatných účastníkov, t.j. informovať ich a presvedčiť o svojich kvalitách a záujmoch. Na domácej scéne hrajú pri snahe naplniť svoje záujmy čoraz dôležitejšiu rolu verejná správa, neštátni aktéri a vlastná verejnosť, ktorí majú silný vplyv na povesť štátu a tým aj na jeho postavenie v medzinárodných vzťahoch.³¹

Verejná diplomacia a kultúra majú spoločnú snahu o tvorbu dlhodobého vzťahu medzi aktérmi medzinárodných vzťahov, na ktorého základe je možné postaviť stabilnú spoluprácu pri napĺňovaní svojich individuálnych záujmov. Organizačne ich možno efektívne prepojiť, kedy verejná diplomacia môže pre svoje ciele využiť nástroje ahraničných kultúrnych vzťahov.³²

²⁹ NYE, Joseph S. Jr. Public Diplomacy and Soft Power. *American Academy of Political and Social Science*. Vyd. 616. (2008) [on-line] [cit. 2013-06-24] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/25097996>>

³⁰ PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?, *Mezinárodní vztahy*. Vyd. 41. č.3. (2006) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/227>>

³¹ PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie v proměnách času. *Ústav mezinárodních vztahů Praha*. (2011) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/verejna-diplomacie-v-promenach-casu>>

³² PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?, *Mezinárodní vztahy*. Vyd. 41. č. 3. (2006) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/227>>

1.2. Ekonomická moc

Na konci Studenej vojny prehlásili niektorí analytici, že geoeconomika nahradila geopolitiku. Podľa nich sa práve ekonomická moc mala stať kľúčom k úspechu vo svetovej politike. Najmä čo sa ekonomických prostriedkov týka, „cukor“ sa postupne stával dôležitejším než „bič“. Využitie ekonomickej sily ako prostriedku zahraničnej politiky štátu môže mať viacero foriem, medzi ktoré patria napríklad export kapitálu a kontrola zahraničných trhov.³³ Štáty môžu svoj vplyv aplikovať na svetových trhoch pomocou ciel, kvót, licencií, diverzifikácie dodávateľského reťazca, získania rozhodujúcich podielov vo významných spoločnostiach a v niektorých prípadoch aj prostredníctvom humanitárnej pomoci, ktorá im môže priniesť zvláštne výhody a oprávnenia.

Ekonomická moc má preto špecifické postavenie v rámci smart power teórie. Ekonomické zdroje totiž krajina môže premieňať do oboch skupín správania, soft power, ako je tomu v prípade poskytnutia humanitárnej pomoci, i hard power, ak by sa napríklad rozhodla financovať svoju armádu v prípade medzinárodného konfliktu alebo uvaliť ekonomické sankcie. Za univerzálne ekonomické zdroje, ktoré tvoria základ tak hard power, ako aj soft power, je považovaná výška hrubého domáceho produktu, príjem na obyvateľa, technologická úroveň, prírodné a ľudské zdroje, politické a právne trhové inštitúcie, obchod, financie a konkurencieschopnosť.

Ciele humanitárnej pomoci ako prostriedku zahraničnej politiky sa v posledných dvoch desaťročiach výrazne zmenili. Rozvoj ako hlavná meta pomoci bol postupne nahradený snahou o zníženie chudoby. Vláda sa môže o zníženie chudoby v krajine príjemcu pokúsiť využitím viacerých prostriedkov, medzi ktoré patria najčastejšie zrušenie zahraničného dlhu, prostriedky rozpočtovej kontroly alebo sociálne fondy.³⁴

Niekedy sa za ekonomickú mocnosť považuje štát, ktorý je bohatý na nerastné suroviny³⁵, avšak vzťah medzi týmito dvoma veličinami je komplikovanejší, než sa na prvý pohľad zdá. Do zvláštnej skupiny nerastných surovín patrí ropa a zemný plyn, ktoré sú aj v dobe informačných

³³ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 52.

³⁴ MOSLEY, Paul a John HUDSON a VERSCHOOR Arjan. Aid, Poverty Reduction and the 'New Conditionality'. *The Economic Journal*. Vyd. 114. č. 496. (2004) [on-line] [cit. 2013-05-14] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3590061>>

³⁵ WILSON, III, Ernest J.. Hard Power, Soft Power, Smart Power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. (2008) [on-line] [cit. 2013-06-03] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/25097997>>

technológií dôležitým zdrojom ekonomickej moci. Avšak ekonomická moc, ktorá pramení z ovládania týchto zdrojov energie, je premenlivá a preto je treba poznať kontext daných trhových podmienok.

Významné potavenie v globálnych ekonomických vzťahoch získava krajina, ktorej mena je celosvetovo držaná ako prostriedok smeny a uschovateľ hodnoty, čím sa z nej stáva mena svetových rezerv. Krajina, ktorej mena zastáva významný podiel svetových rezerv, sa dokáže jednoduchšie prispôbiť danej svetovej hospodárskej situácii a taktiež získava vplyv nad krajinami, ktoré upadli do hospodárskych problémov. Ak je však mena určitej krajiny držaná ako svetová rezerva, prináša to pre danú krajinu aj niektoré negatíva. Medzi tie patrí sťažená pozícia domáceho ministerstva financií pri formulácii politík, ktoré si musí dávať pozor na svetovú mienku.³⁶

Jedným zo spôsobov donútenia je používanie sankcií, ktorých používanie má v súčasnosti stúpajúcu tendenciu. Hlavným dôvodom ich uplatňovania je rastúca interdependencia medzi štátmi, ktorá zvyšuje ich citlivosť voči sankciám. Preto sankcie predstavujú možnosť silného nátlaku bez použitia vojenskej sily.³⁷ Ekonomické sankcie patria k nadynamickejšim sankčným nástrojom, pri čom ich skupina je veľmi bohatá. Patrí k nim embargo (zákaz vývozu do donucovanej krajiny), bojkot (zákaz dovozu z donucovanej krajiny), zvýšenie ciel, odmietnutie doložky najvyšších výhod alebo odmietnutie vývoznnej či dovoznej licencie.³⁸ Čo sa týka ich efektívnosti, z hľadiska medzinárodnej politiky sú úspešné vtedy, keď je dosiahnutý ich cieľ, teda odstránená situácia, ktorá bola podnetom pre uvalenie sankcií. Špecifickým druhom ekonomických sankcií sú multilaterálne sankcie. Sankcie schvalované Radou bezpečnosti OSN sú typické svojim širokým záberom, pretože zaväzujú všetky členské štáty OSN. Ekonomické sankcie ako nástroj medzinárodnej politiky OSN spadajú do kategórie donucovacích opatrení bez použitia sily, medzi ktoré Charta OSN zaraďuje plné alebo čiastočné prerušenie hospodárskych stykov, prerušenie železničných, námorných, poštovných a komunikačných spojov a prerušenie diplomatických stykov. Tento typ opatrení môžu štáty aplikovať i bez mandátu OSN. Rada

³⁶ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 59.

³⁷ DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, ISBN 978-802-4511-849.

³⁸ DRULÁKOVÁ Radka, Zuzana TRÁVNÍČKOVÁ a Štěpánka ZEMANOVÁ. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. *Mezinárodní vztahy*. Č. 1. (2009) [on-line] [cit. 2013-05-10] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/issue/view/34/>>

bezpečnosti tiež zriadila neformálnu pracovnú skupinu, ktorá vo svojej správe vymedzila oblasti, ku ktorým je pri navrhovaní sankcií treba prihliadať. Do týchto oblastí zaradila ich uskutočniteľnosť, možné širšie dôsledky a pravdepodobnosť, že sa donucovaná krajina bude schopná sankciám vyhnúť.³⁹

Debata o tom, či je dôležitejšia vojenská alebo ekonomická moc, prebiehajú už dlhé stáročia. Predstavitelia liberálnych teórií v devätnástom storočí boli toho názoru, že vzájomná medzinárodná previazanosť v oblastiach obchodu a financií zamedzí ďalším vojnám. Na druhej strane, realisti poukazujú na fakt, že v roku 1914 bola Veľká Británia obchodným partnerom Nemecka, čo spochybňuje význam faktoru ekonomiky v udržiavaní svetového mieru. Dôležitosť vojenskej moci v medzinárodnej politike je nepopierateľná, avšak aby vôbec mohla existovať, musí krajina disponovať prosperujúcou ekonomikou, preto je ekonomická moc zároveň východiskom pre vojenskú.

1.3. Vojenská moc

Dôležitosť vojenskej moci v realistickom pohľade na zahraničnú politiku spočíva v skutočnosti, že vojna je považovaná za krajný prostriedok moci. Z mocenského pohľadu smeruje každý krok štátu k vojne, ako ku zbrani, ktorej sa môže v krajnom prípade chopiť. Možnosť vojny bola v časoch, kedy realistický prístup dominoval teóriám medzinárodných vzťahov, stále prítomným faktorom v medzinárodno-politickom dianí a preto sa vojenská sila stala jedným zo štandardných politických hodnôt. Realistický pohľad na medzinárodné vzťahy zdôrazňuje vojenskú moc⁴⁰, vďaka ktorej prevažovala v priebehu dejín každá z veľkých civilizácií nad ostatnými: *„A my od Vašej strany žiadame, aby ste si nepredstavovali, že nás ovplyvните rečami o tom, ako ste sa vo vojne nepridali na stranu Sparty, aj keď ste jej kolóniou alebo o tom, ako ste nám nikdy neuškodili. Namiesto toho Vám odporúčame, aby ste sa pokúsili získať to, čo je pre Vás dosiahnuteľné... ..keď praktickí ľudia prejednávajú podobné záležitosti, štandardy spravodlivosti*

³⁹ DRULÁKOVÁ Radka, Zuzana TRÁVNIČKOVÁ a Štěpánka ZEMANOVÁ. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. *Mezinárodní vztahy*. Č. 1. (2009) [on-line] [cit. 2013-05-10] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/issue/view/34/>>

⁴⁰ CARR, Edward Hallett. *Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. Harper Perennial, 1964. ISBN-13: 978-0061311222.

závisia na rovnosti donucovacej moci a v skutočnosti mocní robia to, na čo sú dostatočne silní a slabí akceptujú to, čo akceptovať musia. ⁴¹

V minulosti boli ako Veľké mocnosti označované práve tie krajiny, ktoré vzišli z významných vojenských konfliktov ako víťazi, pričom sa každá nepripravenosť, či nedostatočnosť vojenských prostriedkov Mocností odrazila v ich politickom postavení. Týmito skutočnosťami sa realisti snažia poukázať na fakt, že zahraničná politika a stratégia sú od seba neoddeliteľné. Zahraničná politika je limitovaná vojenskou silou krajiny, resp. vzťahom vojenskej sily tejto krajiny ku vojenskej sile ostatných. Vojenská sila sa tak z prostriedku zahraničnej politiky stáva jej cieľom. Ako uvádzajú predstavitelia realizmu, v posledných desaťročiach predchádzajúcich medzivojnovému obdobiu sa len málo vojen viedlo za cieľom nárastu teritória alebo obchodu. Príčina väčšiny vojen spočívala v skutočnosti, že sa štáty chceli stať vojensky silnejšími alebo, naopak, chceli zamedziť tomu, aby sa ostatní stali silnejšími práve po vojenskej stránke. ⁴²

Vojenská moc zostáva pre jednotlivé krajiny žiadanou aj v súčasnosti, avšak jej rola sa za posledné desaťročia výrazne zmenila a najmä pre veľké štáty sa jej využitie k získaniu stanovených cieľov stáva príliš nákladným. Podľa J. Nyea existujú tri hlavné dôvody pre tento pokles významnosti vojenskej moci: ⁴³

- Ničivým prostriedkom vojenskej moci sa stali jadrové zbrane, ktoré politickí lídri odmietajú pre dosiahnutie svojich cieľov použiť, a to kvôli disproporcii medzi zničujúcimi následkami jadrového útoku a akýmkoľvek rozumnými politickými cieľmi. Jadrové zbrane sú síce stále dôležitým pojmom na medzinárodnej politickej scéne, ale nie sú využiteľné pre vojenský boj.
- Vojenská sila sa stáva nebezpečným faktorom, pokiaľ sa použije k ovládnutiu nacionalistických a sociálne mobilizovaných skupín populácie, pretože im napomáha k zjednoteniu a spoločnému boju proti „okupantovi“.

⁴¹ THUCYDIDES. The Melian Dialogue [on-line] [cit. 2013-02-20]. Dostupné z <<http://lygdamus.com/resources/New%20PDFS/Melian.pdf>>

⁴² CARR, Edward Hallett. Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations. Harper Perennial, 1964. ISBN-13: 978-0061311222.

⁴³ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 29.

- Pri použití vojenskej sily čelia demokratické štáty vnútorným prekážkam a pre politických lídrov sa podobné kroky stávajú extrémne riskantnými, a to najmä v prípade, že ostatné krajiny považujú použitie vojenskej sily danou krajinou za nelegitímne alebo nespravodlivé.

Mocenské štruktúry prešli v dvadsiatom storočí rôznorodým vývojom, ktorý bol definovaný najmä vedou a technologickým pokrokom. Tento progress na druhej strane zvýšil spoločenské náklady použitia vojenskej moci, a to prostredníctvom vývoja jadrových zbraní. Ďalším neopomenuteľným faktorom, ktorý ovplyvnil postavenie vojenskej moci v dvadsiatom storočí, sú moderné komunikačné technológie. Vďaka nim došlo k stmelovaniu obyvateľstva a prebudeniu nacionalistických nálad v mnohých kútoch sveta, čo spôsobilo problémy napr. koloniálnym vládcom. Posledným faktorom, ktorý v nedávnych desaťročiach znížil účinnosť vojenskej moci, je sociálny vývoj. Dnešná spoločnosť opovrhuje zbytočnými stratami na životoch a omnoho dôležitejšou než vojenská prestíž je pre ňu spoločenský blahobyť.⁴⁴

Vojenskú silu ako prostriedok moci teda v posledných rokoch predbehli iné nástroje, akými sú ekonomická závislosť, komunikačné prostriedky, medzinárodné inštitúcie a nadnárodné aktéri. Vojenská sila sama o sebe taktiež nestačí na boj proti terorizmu, k tomu je treba veľké množstvo ďalších prostriedkov, než len armádu.

Ďalším trendom je miznutie hraníc medzi vojenským frontom a občianskou spoločnosťou, keďže v súčasných vojenských konfliktoch často záleží na spoločnosti v nepriateľskom štáte a na ich politickej vôli bojovať. Z konsolidovanej vojny medzi dvoma či viacerými krajinami sa stal konflikt proti povstalcovi, teroristovi, milíciám a ďalším zločineckým organizáciám. Takéto vojny pravdepodobne nebudú vyriešené bitkami na vojenskom poli medzi tradičnými armádami, ale stávajú sa z nich „hybridné vojny“, pre ktoré je typická zmes konvenčných zbraní, nepravidelných taktických krokov, terorizmu a zločinného správania.⁴⁵

Tradične dôležitým faktorom vojenskej moci je technologický pokrok, ktorý pramení z ekonomických zdrojov a sú s ktorým sú však spojené viaceré riziká. V prípade, že sa

⁴⁴ NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. Prvé vydanie. ISBN 15-864-8306-4, s. 19

⁴⁵ HOFFMAN, Frank G.. Hybrid Threats: Neither Omnipotent Nor Unbeatable. (2010) [on-line] [cit. 2013-04-20] Dostupné z <<http://www.lifelong.ed.ac.uk/OAC2010/archive/Hoffman%202010%20Hybrid%20Threats.pdf> />

technologického vynálezu zmocní nepriateľ, dokáže z neho po určitom čase čerpať v rovnakej miere ako pôvodný vlastník. Taktiež, prílišné sústredenie na vysoké technológie môže odvrátiť pozornosť od iných dôležitých výcvikových taktík, ktoré by mali byť uplatňované, ako napríklad identifikácia a zneškodňovanie podomácky vyrobených bômb vzbúreneckými skupinami.

Prostredníctvom vojenských zdrojov možno realizovať štyri typy krokov, medzi ktoré patrí fyzický boj a zničenie, vyhrážanie typické pre donucovaciú diplomaciu, sľuby ochrany a udržania mieru a nakoniec možno vojenskú moc využiť k poskytnutiu rôznych foriem pomoci, čím sa vojenské zdroje, tak ako tomu bolo v prípade ekonomických zdrojov, stávajú základňou tak pre hard power, ako aj soft power správanie. O tom, či budú uvedené kroky úspešné, rozhodujú špecifické vlastnosti a schopnosti použité pri strategickej premene vojenských zdrojov na želané výsledky (viď Tabuľka č. 2).⁴⁶

Tabuľka č. 2 Typy zdrojov vojenskej moci a ich premena v zahranično-politické kroky

	Ovládanie ←————→ Kooptácia			
<i>Typy správania</i>	Fyzické donútenie	Hrozba donútenia	Ochrana	Pomoc, podpora
<i>Metódy (modality)</i>	Boj a zničenie	Donucovacia diplomacia	Aliancie a peacekeeping	Pomoc a výcvik
<i>Kľúčové vlastnosti pre strategický úspech</i>	Spôsobilosť, oprávnenie	Schopnosti a kredibilita	Schopnosti a dôvera	Spôsobilosť a blahosklonnosť
<i>Zdroje</i>	Ľudská sila, zbrane a taktika	Agilná diplomacia	Vojsko a diplomacie	Organizácia a rozpočet

Zdroj: NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011.

Ako je uvedené v štúdiu o potenciáli americkej smart power, armáda je na ústupe pred prostriedkami soft power: „Vojenské jednotky sú uspôsobené na víťazstvo nad ostatnými štátmi, avšak na boj proti ideám sú len slabým nástrojom. Víťazstvo závisí viac na schopnosti pritiahnuť cudzie národy na svoju stranu a pomôcť im vybudovať schopné, demokratické štáty. Soft power je

⁴⁶ NYE, JR., Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8. Str. 42.

základom pre víťazstvo mieru. Je jednoduchšie pritiahnuť ľudí k demokracii, než ich donútiť, aby sa demokratickými stali.”⁴⁷

Veľmi aktuálnym spôsobom využitia vojenskej moci v súčasných medzinárodných vzťahoch sú peacekeepingové operácie. Jedná sa o operácie v teréne, ustanovené Organizáciou spojených národov so súhlasom dotknutých strán, za účelom kontrolovať a vyriešiť existujúce konflikty medzi nimi, pričom vojenský a iný personál a vybavenie dobrovoľne poskytnú členské štáty OSN. Tento personál si zachováva nestrannosť a silové prostriedky využíva v najmenšom nutnom množstve.⁴⁸

Peacekeeping je nvyhnutný najmä v prípade, že vojna skončí patovou situáciou alebo kompromisom, je náročnejšie udržať v danej oblasti mierové usporiadanie, než v prípadoch, kedy konflikt skončí vojenským víťazstvom jednej zo strán. Ak existujú nerozhodné vojenské výsledky, všetky strany sú naďalej schopné pokračovať v bojoch a žiadna z nich nie je plne spokojná s podmienkami mieru. Vojny končiace remízou za sebou preto nechávajú väčšiu neistotu o tom, kto by sa stal víťazom ďalšieho kola bojov.⁴⁹

Na motiváciu krajiny zapojiť sa do peacekeepingových operácií je možno nazerať z dvoch odlišných uhlov. Prvý, idealistický pohľad, predpokladá, že: *“Krajiny sa zúčastnia peacekeepingu OSN z povinnosti chrániť medzinárodný mier a zachovať medzinárodné normy a hodnoty.*”⁵⁰ Z tohoto dôvodu sa štáty zapoja do peacekeepingu aj v prípade, že je to proti ich národným záujmom. Na druhej strane, realistický pohľad zdôrazňuje motiváciu štátov využiť svoje mocenské zdroje výlučne na ochranu svojich národných záujmov a peacekeepingové aktivity sú považované najmä za prostriedok ich posilnenia. Národný záujem však nedefinuje výlučne v rámci vojenskej a

⁴⁷ ARMITAGE, Richard L. a Joseph S. NYE, JR. CSIS COMMISSION ON SMART POWER: *A smarter more secure America*. CENTER FOR STRATEGIC & INTERNATIONAL STUDIES. 2007. ISBN 978-0-89206-510-3.

⁴⁸ BELLAMY, Alex J. a Paul WILLIAMS. *Understanding peacekeeping*. Second edition. Polity Press, 2010. ISBN 978-0-7456-4185-0. Str. 16.

⁴⁹ FORTNA, Virginia Page. Does Peacekeeping Keep Peace? *International Intervention and the Duration of Peace after Civil War. International Studies Quarterly*. Vyd. 48. č. 2. (2004) [on-line] [cit. 2013-06-24] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3693574>>

⁵⁰ CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.

bezpečnostnej dimenzie spojenej s hard power, ale rozširuje ho o ekonomické záujmy alebo dokonca o získanie medzinárodnej prestíže.⁵¹

Realistická perspektíva uvažuje rozličné ciele, ktoré môže štát peacekeepingom sledovať. Čo sa bezpečnostnej sféry týka, ciele krajín sú často spojené s garanciou vlastnej bezpečnosti, operatívnym testovaním vojenských doktrín a stratégií, formovaním a vedením národných kontingentov alebo zárukou pripravenosti za nízku cenu. Z politického hľadiska štát účasťou v peacekeepingových operáciách sleduje najmä zlepšenie svojho medzinárodného profilu, získanie prestíže, garanciu záujmov v oblastiach, ktoré považuje za svoju sféru vplyvu, čím získava alebo posilňuje svoj status vodcu, tvorbu príležitostí pre integráciu do medzinárodnej komunity alebo pre regionálnu a medzinárodnú spoluprácu vrátane tej vojenskej.⁵²

Podľa údajov zhromaždených v rámci programu Uppsala Conflict Data Program (UCDP), počet a intenzita ozbrojených konfliktov s účasťou vlád od začiatku deväťdesiatych rokov klesla o približne 40%.⁵³ Mnohí analytici sú toho názoru, že k tomuto trendu výrazne prispeli mierové operácie, ktoré znižujú riziko opätovného vypuknutia ozbrojených konfliktov. Odborníci uvádzajú, že ak je v krízovej oblasti umiestnená peacekeepingová operácia, pravdepodobnosť, že strany konfliktu sa znovu uchýlia k ozbrojeným stretom, je o 75% až 85% nižšia, než v oblastiach bez peacekeepingových operácií.⁵⁴

⁵¹ CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.

⁵² Tamtiež.

⁵³ BELLAMY, Alex J. a Paul WILLIAMS. *Understanding peacekeeping*. Second edition. Polity Press, 2010. ISBN 978-0-7456-4185-0. Str. 1.

⁵⁴ Tamtiež. Str. 2.

2. Smart power v zahraničnej politike Brazílie

Jedným z hlavných súčasťných cieľov Brazílie je dosiahnuť medzinárodné uznanie svojej prirodzenej úlohy významného štátu v globálnych záležitostiach. Avšak jej snaha stať sa kľúčovým hráčom a ovplyvňovať medzinárodné pravidlá a režimy je na domácej pôde vnímaná hlavne v zmysle soft power, pri čom sa Brazília sa neustále dištancuje od vývoja hard power, najmä čo sa týka vojenských prostriedkov. Na druhej strane, jej nároky o rozhodujúce slovo na svetovej scéne sú spojené s klasickými mocenskými atribútmi, akými sú územie, populácia a ekonomická moc.⁵⁵

Použitím kombinácie hard power, v podobe ekonomického rastu, a soft power zdrojov, sa Brazília premenila z rozvojovej krajiny na skutočného globálneho hráča, dôkazom čoho bol jej debut na summite G8 v roku 2005. Vďaka vzkvievajúcej ekonomike a dvom dekádam charismatického vedenia v osobách prezidentov Cardosa, Lulu a Rouseffovej, sa Brazílii podarilo v zahraničnej politike dlhodobo nasledovať širokú multilaterálnu agendu. Jej zahraničná politika kladie dôraz na tri základné oblasti, ktorými sú: posilnenie vzťahov s tradičnými partnermi v Južnej Amerike, Európe a s USA, vytvorenie nových vzťahov prostredníctvom silnejšej ekonomickej a politickej spolupráce s rozvojovými krajinami (spolupráca juh-juh) a úmysel stať v čele krajín usilujúcich o väčšiu demokratizáciu svetového vládnutia.⁵⁶

2.1. Soft power Brazílie

Brazílsky minister zahraničných vecí Celso Amorim definoval soft power ako „*použitie kultúry a civilizácie, nie hrozieb, vieru v dialóg a nie v silu*“⁵⁷ a podčiarkol brazílsku schopnosť využívať soft power: „*Veľká devíza Brazílie spočíva v tom, že sa dokáže priateľiť s každým.*“⁵⁸

Fascinujúci je aj spôsob, akým sa v krajine miešajú korene domorodého obyvateľstva s európskymi, ázijskými a africkými vplyvmi a ako sa tie následne odrážajú v národnej kultúre.

⁵⁵ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

⁵⁶ McCLODY, Jonathan. The New Persuaders II: A 2011 Global Ranking of Soft Power. *Institute for Government*. (2011) [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders-ii/>>

⁵⁷ BBC NEWS. Brazil emerges as a leading exponent of soft power [on-line] [cit. 2013-02-16]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8580560.stm>>

⁵⁸ Tamtiež.

Toto kludné spolunažívanie vyústilo v rôznorodé kultúrne prejavy plné originality. Veľmi silnú pozíciu pri formovaní brazílskej kultúry malo práve prísťahovalectvo. Počas piatich storočí, od príchodu portugalských kolonizátorov v roku 1500, prispeli k vytváraniu kultúrnych charakteristík Brazílie indické, černošské a portugalské vplyvy. Následky na kultúru mala nielen imigrácia z celej Európy, Blízkeho Východu a Ázie, ale aj zo susedných krajín, t.j. z Argentíny, Uruguayu, Čile a Bolívie.⁵⁹

Napriek obrovskej rozlohe krajiny, sa vo všetkých jej oblastiach rozpráva rovnakým jazykom. Portugalčina je piatym najpoužívanejším jazykom na svete, medzi západnými kultúrami dokonca zaujíma tretie miesto, hneď po angličtine a španielčine. Brazílska ústava zaistuje všetkým obyvateľom práva na kultúru a stanovuje, že štát by mal podporovať kultúrne prejavy a zároveň chrániť tak afrobrazílsku kultúru domorodého obyvateľstva, ako aj ostatných skupín, ktoré boli súčasťou civilizačného procesu.⁶⁰

Brazília prejavila jasný zámer o rozšírenie svojej úlohy a svojich zodpovedností v regionálnej politike, v rozvojovom svete a na multilaterálnej scéne.⁶¹ O úspešnosti brazílskej zahraničnej politiky a diplomacie svedčí fakt, že jej hranice nie sú predmetom žiadneho sporu.

Aby sa však Brazília skutočne mohla stať soft power mocnosťou, potrebuje vyriešiť pálčivé otázky na domácej scéne. Jedným z najvážnejších dlhodobých problémov v Brazílii je vzdelanie ľudského kapitálu. V prípade rýchleho ekonomického rastu môžu krajiny čeliť nedostatku kvalifikovaných pracovníkov, z čoho vyplýva, že lepšie vzdelanie je požiadavkom ďalšieho stupňa ekonomického rozvoja.⁶² V Brazílii k miernemu zvýšeniu počtu zápisov detí do základných a stredných škôl prispel program „*Bolsa Escola*“ (neskôr premenovaný na „*Bolsa Família*“). Tento program, spustený už v deväťdesiatych rokoch, avšak rozšírený v rokoch 2001

⁵⁹ PORTAL BRASIL. *Cultura* [on-line] [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <<http://www.brasil.gov.br/sobre/cultura/cultura-brasileira/>>

⁶⁰ Tamtiež.

⁶¹ Prejav prezidentky Dilmy Rousseffovej pro príležitosti promocií študentov diplomacie Instituto Rio Branco z dňa 17/06/2013.

Zdroj: PORTAL DO PLANALTO. *Discurso da Presidente da República, Dilma Rousseff, durante cerimônia de formatura da turma 2011/2013 do Instituto Rio Branco.* [on-line] [cit. 2013-05-25]. Dostupné z <<http://www2.planalto.gov.br/imprensa/discursos/discurso-da-presidenta-da-republica-dilma-rousseff-durante-cerimonia-de-formatura-da-turma-2011-2013-do-instituto-rio-branco-e-de-condecoracao-da-ordem-de-rio-branco/>>

⁶² Dreaming With BRICs: The Path to 2050. Global Economics Paper No: 99. Goldman Sachs.

a 2002, spočíva v poskytovaní mesačných hotovostných platieb chudobným domácnostiam v prípade, že sú ich deti vo veku 6 až 15 rokov zapísané do školskej dochádzky.⁶³

Obrovské nerovnosti existujú aj v univerzitnom vzdelávacom sektore. Kvalitné verejné univerzity akceptujú približne jedného z deviatich uchádzačov, ktorý má pravdepodobne výhodu vysokokvalitného súkromného stredoškolského vzdelania. Študenti pochádzajúci zo strednej triedy alebo z chudobnejších pomerov sú preto nútení chodiť na drahé súkromné vysoké školy, ktoré sú častokrát nižšej kvality než verejné univerzity.⁶⁴

2.1.1. Multilaterálna globálna a regionálna diplomacia

Od deväťdesiatych rokov prešiel medzinárodný systém v dôsledku skončenia Studenej vojny dynamickými zmenami, ktoré môžu byť vnímané prostredníctvom posilnenia multilateralizmu a medzinárodných organizácií, najmä OSN. Tieto zmeny sa prejavili aj v brazílskej zahraničnej politike, a to v snahe o silnejšiu medzinárodnú integráciu Brazílie. Jej nová stratégia, začlenená do tradície brazílskej diplomacie, uprednostňuje multilaterálny priestor ako spôsob dosiahnutia národných záujmov, pomocou ovplyvňovania medzinárodných noriem. V medzinárodnom systéme prevláda asymetria moci, čo znamená domináciu veľkých mocností v medzinárodných mocenských štruktúrach. Toto konkurenčné prostredie nie je výhodné pre stredné mocnosti, akou je Brazília. Preto brazílska zahraničná politika vždy zdôrazňovala dodržiavanie medzinárodného práva, mierové riešenie konfliktov a mediáciu, čím sa snažila zamerať na medzinárodnú spoluprácu a oslabiť jednostranné rozhodovanie veľmocí.⁶⁵

Brazília je rozvojovou krajinou, ktorej ekonomická a vojenská pozícia presahuje materiálnu úroveň stredných mocností a pre ktorú je multilateralizmus zároveň prekážkou i príležitosťou. Prekážkou jej môžu byť stredné mocnosti z radov rozvinutých krajín, ktoré nie sú vždy priaznivo naklonené novým výzvam, predstavovaným rozvojovými krajinami. Odpor rozvinutých

⁶³ GLEWWE, Paul a Ana Lucia KASSOUF. The Impact of the Bolsa Escola/Familia Conditional Cash Transfer Program on Enrollment, Drop Out Rates and Grade Promotion in Brazil. *Department of Applied Economics, University of Minnesota*. (2010) [on-line] [cit. 2013-05-24] Dostupné z <<http://faculty.apec.umn.edu/pglewwe/documents/BrBolsa6.pdf/>>

⁶⁴ THOMAS, V.: From Inside Brazil. *Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3. Str. 34.

⁶⁵ FIGUEIREDO FAÇANHA, Luisa Cafê. As Motivações da política externa brasileiras para Participar das Missões de Paz das Nações Unidas: O Caso do Haiti. *Grupo de Análise de Prevenção de Conflitos Internacionais - GAPCon*. [on-line] [cit. 2013-05-20] Dostupné z <<http://www.scribd.com/doc/38189534/As-Motivacoes-da-politica-externa-brasileiras-para-Participar-das-Missoes-de-Paz-das-Nacoes-Unidas-O-Caso-do-Haiti>>

ekonomík voči zmene pramení v pocite ohrozenia kvôli snahe rozvojových mocností o reštrukturalizáciu medzinárodných inštitúcií. Príležitosťou je multilateralizmus pre Brazíliu v tom zmysle, že jej poskytuje kľúčové ideologické nástroje v podobe prepojenia dvoch základných princípov: zvrchovanej rovnosti štátov a umiestňovania kľúčových zdrojov a schopností dovnútra medzinárodných inštitúcií.⁶⁶

Spolupráca na multilaterálnej úrovni je pre Brazíliu charakteristická už od konca devätnásteho storočia. Ako jediný juhoamerický štát sa vojensky zapojila do prvej svetovej vojny, čo jej zabezpečilo účasť na mierovej konferencii vo Versailles v roku 1919. Na tejto scéne sa Brazília prezentovala ako prostredník medzi mocnosťami a malými štátmi, pričom práve obrana práv druhej skupiny zabezpečovala jej prítomnosť v prvej skupine. Brazília je taktiež zakladajúcim členom OSN a jedným z 23 zakladajúcich členov GATT, a v neposlednej rade nestálym členom Rady bezpečnosti OSN. Spolu s Indiou patrí medzi krajiny, ktoré v nej participovali najdlhšiu dobu v období 1945 až 1996. V prípade Brazílie sa jedná o 14 rokov v RB OSN, v prípade Indie bola súhrnná doba členstva 12 rokov.⁶⁷

V posledných rokoch sa zintenzívňujú kritické názory, požadujúce inštitucionálnu reformu OSN a výraznejšiu demokratizáciu rozhodovacích procesov v rámci organizácie. Brazília je silným zástancom toho, aby boli medzi hlavné body záujmu OSN pridané otázky spoločenského blahobytu a ekonomického rozvoja, za účelom dosiahnutia medzinárodnej bezpečnosti a mieru. Požadovaná reforma spočíva z brazílskeho pohľadu v troch rovinách⁶⁸:

- Posilnenie multilaterálnych princípov a noriem, najmä v súvislosti s autorizáciou použitia donucovacích prostriedkov
- Nájdenie spôsobu ustanovenia konceptuálnej hranice medzi udržaním mieru („*peacekeeping*“) a vynútením mieru („*peace enforcement*“)

⁶⁶ ALDEN, Chris a Marco Antonio VIEIRA. The New Diplomacy of the South: South Africa, Brazil, India and Trilateralism. *Third World Quarterly*, č. 7. (2005) [on-line] [cit. 2013-2-21] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/4017805>>

⁶⁷ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

⁶⁸ AMORIM, Celso Luís Nunes. Entre o Desequilíbrio Unipolar e a Multipolaridade: o Conselho de Segurança da ONU no Período Pós-Guerra Fria. *Instituto de Estudos Avançados da Universidade de São Paulo*. [on-line] [cit. 2013-4-28] Dostupné z <http://www.iea.usp.br/publicacoes/textos/amorimdesequil_briounipolar.pdf>

- Reformulácia rozhodovacej štruktúry v Rade bezpečnosti za účelom zvýšiť reprezentatívnosť a legitímnosť jej rozhodnutí

Pre Brazíliu je dôležitá najmä otázka rozlišovania medzi vynucovaním a udržovaním mieru, pričom kladie veľký dôraz na nezasahovanie do záležitostí iných štátov, pokojné riešenie sporov a ekonomické jadro bezpečnostných otázok. Brazíliu taktiež znepokojuje posilňovanie sankčných režimov, ktoré by podľa nej mali byť dôsledne schvalované a regulované. Čo sa reformy Rady bezpečnosti týka, Brazília oficiálne oznámila svoj úmysel stať sa jej stálym členom v roku 1994. Túto snahu odôvodňuje potrebou premietnuť do rozhodovacej štruktúry novú realitu postbipolárneho sveta, pričom jej hlavným argumentom je zvýšenie legitímnosti a efektivity kolektívneho rozhodovania vďaka vyrovnanejšiemu zastúpeniu.⁶⁹

Regionálna spolupráca je ďalším z multilaterálnych zdrojov brazílskej stability. Už na počiatku dvadsiateho storočia sa jej podarilo urovnať všetky teritoriálne spory so susediacimi krajinami, vďaka čomu je Brazília už viac než storočie geopoliticky spokojnou krajinou. Na formuláciu jej zahraničnej politiky voči regiónu Južnej Ameriky majú vplyv tri základné predpoklady:⁷⁰

- Výraznejšia prítomnosť v regióne je kompatibilná s užšími politickými stykmi s Argentínou;
- Demokracia v podobe vlády prezidenta Lulu podporí, vďaka efektu prelievania, politickú stabilitu v regióne;
- Úspešná expanzia politickej prítomnosti Brazílie v regióne automaticky posilní jej globálne aspirácie, a to vďaka regionálnej podpore jej významnejšieho postavenia vo svetovom dianí.

Už v období demokratizácie na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov sa stala Latinská Amerika prioritou zahraničnej politiky Brazílie. Do polovice deväťdesiatych rokov sa krajina sústredila najmä na regionálnu integráciu, vyvrcholením ktorej sa v roku 1991 stal vznik Mercosulu, juhoamerického spoločného trhu. Prostredníctvom Mercosulu došlo k výraznému zrýchleniu rozvoja spolupráce na juhoamerickom kontinente. S krajinami oblasti Ánd rozvíjala

⁶⁹ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

⁷⁰ Tamtiež.

Brazília vzťahy najmä prostredníctvom interregionálnej spolupráce medzi Mercosulom a Andským spoločenstvom alebo na základe bilaterálnych dohôd.

K porozumeniu vystupovania Brazílie v rámci uskupenia Mercosul je nevyhnutné pochopiť jej uhol pohľadu: „*Brazília je veľkou krajinou, čomu odpovedajú nápady brazílskych podnikateľov. Myslia vo veľkom a konajú ako portugalsky hovoriaci Texasania.*“⁷¹ Tento popis sa vzťahuje nielen na podnikateľskú komunitu, ale aj na štátnu správu, najmä na Ministerstvo zahraničných vecí.⁷² Z geopolitickej perspektívy využíva Brazília Mercosul ako politickú a ekonomickú alianciu, potrebnú ku konfrontácii s inými mocnosťami. Centrálna rola Brazílie ako prirodzeného vodcu regiónu podlamuje rovnováhu moci medzi členskými krajinami uskupenia. Spoločný trh je založený hlavne na Brazílii, čo len potvrdzuje ekonomickú závislosť ostatných členských krajín. V Mercosule totiž neexistujú finančné transfery, ktoré by stimulovali členov k rozvoju a diverzifikácii. Dominancia Brazílie v uskupení je dôvodom, pre ktorý sú brazílske domáce politiky skutočným zdrojom pokroku v Mercosule.⁷³

Od roku 2003 sa Brazília snažila zvrátiť politické krízy v Ekvádore, Venezuele, Bolívii a na Haiti. Brazília stála v čele „skupiny priateľov Venezuely“, ktorá si dala za cieľ pomôcť prekonať nedorozumenia medzi vládou Huga Cháveza a opozičnými skupinami a dospieť tak k riešeniu, ktoré by rešpektovalo demokratické princípy vládnutia. V Bolívii pomohla spolu s Argentínou stabilizovať nepokoje v roku 2005, ktoré nakoniec viedli k výmene prezidenta a novým všeobecným voľbám. V Ekvádore sa brazília zapojila do politických nepokojov, ktoré viedli k náhlemu prerušeniu Gutierrezovej vlády. Aj napriek väčšej angažovanosti v lokálnych politických krízach a vyššej miere obchodu a investícií v Južnej Amerike, vedúce postavenie Brazílie v regióne nebolo okamžite uznané medzinárodným spoločenstvom.⁷⁴

⁷¹ SEEBER, Gerard. Understanding the Brazilian market: Doing business in Brazil, an introductory guide. *Canberra: Department of Foreign Affairs and Trade/Austrade*. (2001) [on-line] [cit. 2013-07-13] Dostupné z <http://www.dfat.gov.au/publications/brazil_business/brazil.pdf>

⁷² KLOM, Andy. Mercosur and Brazil: A European Perspective. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vyd. 79. č. 2. (2003) [on-line] [cit. 2013-07-13] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3095825/>>

⁷³ Tamtiež.

⁷⁴ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

Čo sa týka vzťahov v rámci uskupenia, historicky si Brazília zachovávala úzke bilaterálne vzťahy s Argentínou, keďže obom krajinám bola v minulosti vlastná koncentrácia na poľnohospodárstvo v ekonomickom rozvoji. K zmene došlo až v druhej polovici devätnásteho storočia, a to vďaka súpereniu industriálnych mocností na juhoamerickom kontinente. Argentína sa v tomto období stala tzv. piatym domíniom, neformálnou kolóniou Veľkej Británie. Začiatkom dvadsiateho storočia už Británia od Argentíny nakupovala 76% objemu vývozu mäsa a 34% objemu vývozu obilnín. V tom istom čase sa Brazília stala porovnateľne závislou na severoamerickom trhu, kedy došlo k zvýšeniu brazílskych exportov do USA z 32,2% v roku 1913 na 47,1% v roku 1927.⁷⁵ Postupom času sa z oboch krajín stali nezávislé ekonomiky, ktorých priateľské vzťahy sú dnes charakteristické zdravou rivalitou.

Brazílska národná priemyselná konfederácia (CNI) podporila vo februári 2013 doložku, ktorá by umožnila členom Mercosulu individuálne jednať o dohodách voľného obchodu, a to najmä s Európskou úniou. Jednania na túto tému sa medzi Mercosulom a EU odohrávajú pravidelne už od roku 2010, avšak do dnešného dňa nedošlo k výraznejšiemu pokroku.⁷⁶

Špecifickým druhom diplomacie, ktorý Brazília využíva najmä medzi rozvojovými krajinami a v spolupráci juh-juh, je tripolárna diplomacia, na ktorú kladla dôraz najmä počas Lulovej administratívy. V bipolárnom systéme hrala Brazília dôležitú úlohu, keď spolu sa spolu s Indiou a Mexikom zaslúžila o koordináciu koalícií rozvojového sveta. Vedúce postavenie mala napríklad pri formovaní skupiny G77. Tripolárnu diplomáciu presadzoval Lula konkrétne v spolupráci s ďalšími regionálnymi mocnosťami, konkrétne s Indiou a Juhoafrickou republikou. V júni 2003 podpísala Brazília spolu s Indiou a Juhoafrickou republikou deklaráciu, čím došlo k vytvoreniu fóra IBSA ("India – Brazil – South Africa"). Zámerom tejto iniciatívy bolo rozvinúť strategické partnerstvo medzi rozvojovými krajinami s dôrazom na spoločné ciele, ktorými sú zaviazanie sa demokratickým inštitúciám a hodnotám, snaha prepojiť boj proti chudobe s rozvojovými politikami a presadiť posilnenie medzinárodných inštitúcií. IBSA priniesla inováciu medzi juh-juh koalíciami v tom, že sa skladá z troch regionálnych mocností. Z tohto uhla

⁷⁵ MONIZ BANDEIRA, Luiz Alberto. Brazil as a Regional power and its Relations with the United States. *Latin American Perspectives*. Vyd. 33. č. 3. (2006) [on-line] [cit. 2013-03-30] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/27647933>>

⁷⁶ EL UNIVERSAL. Industria brasileña pide flexibilidad al Mercosur para negociar con Europa [on-line] [cit. 2013-03-30]. Dostupné z <<http://www.eluniversal.com/internacional/130207/industria-brasilena-pide-flexibilidad-al-mercotur-para-negociar-con-eu/>>

pohľadu je zjavné, že vytvorenie fóra IBSA bolo pre Brazíliu významné hlavne v súvislosti so snahou o reform Rady bezpečnosti OSN, v čom je rovnako aktívna India a do istej miery aj Juhoafrická republika.⁷⁷

Jedným z neopomenuteľných geopolitických faktorov, ktorý dlhodobo tvaruje brazílsku zahraničnú politiku, je jej umiestnenie na západnej pologuli. Vzhľadom na to, že historicky je celá oblasť od čias Monroeovej doktríny sférou mocenského vplyvu USA, existujú aj v Brazílii silné ekonomické a kultúrne americké vplyvy.⁷⁸ K prehĺbeniu spolupráce medzi USA a Brazíliou došlo počas Druhej svetovej vojny, kedy si Američania uvedomovali strategickú dôležitosť brazílskeho územia, siahajúceho južne od rovníka ďaleko na juh cez celý kontinent, pri čom severovýchodné mestá Natal a Recife sú najbližšími juhoamerickými bodmi k Afrike.

Brazília sa postupom času prikláňala a odvracala od USA v závislosti na rozhodnutiach vládnych elít. Ekonomická spolupráca medzi Brazíliou a USA mala však čoraz nižší potenciál, preto sa v šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia Generál Artur da Costa e Silva pokúšal sa o nadviazanie hospodárskych vzťahov s regiónmi Afriky a Blízkeho východu. Počas jeho vlády došlo k výraznému pnutiu vo vzťahoch s USA, a to najprv v obchodnej sfére, z dôvodu amerických limitov na import brazílskej kávy, a neskôr aj v oblasti medzinárodnej bezpečnosti. Brazília totiž spočiatku odmietla podporiť Zmluvu o nešírení jadrových zbraní a Costa e Silva obhajoval pozíciu Brazílie výrokom, že: „*atómová energia je najmocnejším zdrojom, aký môže byť umiestnený v dosahu rozvíjajúcich sa krajín, za účelom zmenšenia vzdialenosti medzi nimi a industrializovanými krajinami.*“⁷⁹ Rýchly hospodársky rast na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia len umocnil aspirácie Brazílie stať sa jednou zo svetových mocností, čo prispelo k zvýšeniu napätia v brazílsko-amerických vzťahoch. Odpoveďou na vtedajšiu situáciu sa pre Brazíliu stalo posilňovanie obchodu s krajinami Afriky a Latinskej Ameriky.

⁷⁷ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

⁷⁸ MONIZ BANDEIRA, Luiz Alberto. Brazil as a Regional power and its Relations with the United States. *Latin American Perspectives*. Vyd. 33. č. 3. (2006) [on-line] [cit. 2013-03-30] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/27647933>>

⁷⁹ Tamtiež.

V súčasnosti sú si Brazília s USA v mnohom podobné. V oboch prípadoch sa jedná o krajiny o veľkosti kontinentu s federálnym demokratickým usporiadaním, v ktorých vláda disponuje značnou mocou. Ich obyvateľstvá sú zložené z potomkov pôvodných obyvateľov, kolonistov, afrických otrokov a európskych a ázijských prisťahovalcov.⁸⁰ Brazília neustále sleduje kroky USA vo svetovej politike a vo svojich zahranično-politických rozhodnutiach zvažuje náklady a výnosy odklonu či príklonu k týmto krokom.⁸¹ Z postoja Brazílie je taktiež citeľná podozrievavosť voči USA a ich ochote akceptovať Brazíliu ako nového člena skupiny najmocnejších štátov.

Pre Brazíliu môže byť do budúcnosti náročné harmonicky skombinovať svoju „južnú“ diplomáciu s regionálnymi politikami. Dôležitú úlohu v tejto otázke môže hrať v demokratickej Brazílii verejná mienka, ale aj názor elít, ktoré často považujú rozvoj vzťahov s industrializovanými krajinami za výnosnejší a trvanlivejší, než snahu o vybudovanie spolupráce s globálnym juhom.

2.1.2. Verejná diplomacia

Brazília disponuje nezvyčajnými prírodnými podmienkami, akými sú široké pobrežia a pláže, početné národné parky, flóra a fauna rozmanitých ekosystémov, historické mestá a kultúrne bohatstvo, ktoré jej dodávajú silné komparatívne výhody v oblasti turizmu, resp. ekoturizmu. V Brazílii sa nachádza 17 kultúrnych a prírodných statkov, ktoré UNESCO zaradilo do zoznamu Svetového dedičstva a jeden z novodobých divov sveta, socha Krista Spasiteľa.⁸²

Okrem toho môže svoju soft power Brazília čerpať z dvoch mocných kultúrnych vyslancov, ktorých má vo forme hudby a futbalu. Práve usporiadanie Svetového pohára v roku 2014 a Olympijských hier 2016 jej poskytne jedinečnú príležitosť predstaviť sa svetu. V kombinácii s budovaním diplomatickej infraštruktúry a kolaboratívnym prístupom k zahraničnej politike, tým Brazília získava výbornú východiskovú pozíciu pre ďalšie posilnenie svojej soft power.⁸³

⁸⁰ THE ECONOMIST. Special Report: Business and Finance in Brazil [on-line] [cit. 2013-03-15]. Dostupné z <<http://www.economist.com/node/14829485/>>

⁸¹ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

⁸² PORTAL BRASIL. Cultura [on-line] [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <<http://www.brasil.gov.br/sobre/cultura/cultura-brasileira/>>

⁸³ McCCLORY, Jonathan. The New Persuaders II: A 2011 Global Ranking of Soft Power. *Institute for Government*. (2011) [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders-ii/>>

Jedným zo zástancov rozvoja brazílskeho kultúrneho potenciálu je známy umelec a minister kultúry v rokoch 2003 až 2008, Gilberto Gil. Podľa neho sa v posledných rokoch sústredilo Ministerstvo zahraničných vecí hlavne na rozvoj hard power, pričom zanedbávalo rozvíjanie soft power: *“Logika medzinárodnej výmeny historicky vždy spočívala v používaní vojenskej, a neskôr aj ekonomickej, sily. Ale za posledných päťdesiat rokov začali byť tieto kroky sprevádzané kultúrou. Ekonomika sa taktiež zmenila, z cesty hardware na software, čo znamená soft power, sektor služieb.”*⁸⁴ Počas svojho pôsobenia v politike sa Gil zúčastnil zatvorenia viacerých kultúrnych inštitúcií, spadajúcich pod Ministerstvo zahraničných vecí, preto usudzuje, že v brazílskej zahranično-politickej stratégii majú prednosť ekonomické a politické kroky pred silou kultúry. Je však podľa neho nevyhnutné ustanoviť jasnú soft power politiku, ktorá by koordinovala verejné i súkromné iniciatívy v oblasti zahraničného obchodu, technológií, turizmu a kultúry: *„Tento fakt sa nedá naďalej ignorovať a myslieť si, že budeme exportovať komodity a výrobky navždy. Film, umenie a hudba potrebujú zastrešujúcu entitu, ktorá by zaručovala rovnakú vzdialenosť od obchodných, umeleckých a politicko-strategických záujmov. Avšak na uskutočnenie týchto cieľov je nevyhnutná inštitucionálna podpora.”*⁸⁵ Za takúto entitu považuje kultúrne inštitúty, napr. nemecký Goethe Institut alebo britskú British Council, ktoré svoje kultúrne pôsobenie v zahraničí v podnikateľskú a ekonomickú silu.

Jedným z najdôležitejších zdrojov brazílskej soft power je verejná zdravotnícka diplomacia. Tento nový druh diplomacie je typickým príkladom rozširovania agendy zahraničnej politiky o nové problémy, nových aktérov a nové procesy od konca studenej vojny. Dôležitosť role zdravotníckej diplomacie je v Brazílii úzko spätá so zahraničnou politikou prezidenta Lulu, ktorý, v snahe transformovať Brazíliu v globálneho politického hráča, výrazne zvýšil rozpočet poskytovania zahraničnej pomoci.

Podľa bývalého veľvyslanca v Brazílii, sú za súčasnej vlády výdaje na zahraničnú pomoc výrazne obmedzované: *„Pôvodným plánom bolo vytvoriť akýsi brazílsky USAID,*

⁸⁴ BBC NEWS. Gilberto Gil: 'Economia mudou da chaminé para o software, o soft power [on-line] [cit. 2013-02-20]. Dostupné z http://www.bbc.co.uk/portuguese/noticias/2012/04/120404_brazilian_softpower_02_rp.shtml/>

⁸⁵ Tamtiež.

prostredníctvom posilnenia Brazílskej agentúry pre spoluprácu. Rozpočet bol však výrazne znížený a z agentúry je dnes len odbor na Ministerstve zahraničných vecí.“⁸⁶

Zahraničná pomoc z brazílskej strany vo väčšine prípadov nemá formu priamej finančnej podpory, ale dochádza k nej prostredníctvom transferu technických a vedeckých znalostí a ideí. Príkladom takejto pomoci je vyslanie lekárskeho tímu a laboratórií do oblasti Nigérie, Angoly a Mozambiku.⁸⁷ Základy zdravotníckej diplomacie v Brazílii položila nová ústava z roku 1985, ktorá dala za vznik jednotnému zdravotníckemu systému SUS („*Sistema único sa saúde*“). Tieto politické kroky vytvorili priestor pre novú legislatívu, ktorou sa vláda zaviazala poskytnúť zdravotnícku prevenciu a liečenie všetkým svojim obyvateľom. Z ústavy vyplýva determinujúci faktor brazílskej zdravotníckej diplomacie, ktorým je fakt, že zdravie je právom obyvateľstva a povinnosťou štátu.⁸⁸

Výnimočná východisková pozícia Brazílie v oblasti zdravotníckej diplomacie spočíva v dvoch hlavných oblastiach: v boji proti AIDS a v kontrole tabaku. Na boji proti smrteľnému vírusu HIV je spolupráca medzi Ministerstvom zdravotníctva a Ministerstvom zahraničných vecí najviditeľnejšia. Vírus HIV sa prvýkrát v Brazílii objavil v roku 1982, avšak jej odpoveď naň nebola okamžitá a rázna. Postupne dochádzalo k zvyšujúcemu sa tlaku nevládných organizácií a Brazília bola nútená reorganizovať svoj Národný program pre kontrolu AIDS.

Zlom nastal v roku 1996, kedy vtedajší prezident podpísal dekrét, vďaka ktorému bol zabezpečený všeobecný a bezplatný prístup k antiretrovirálnym liečivám prostredníctvom SUS. Na dosiahnutie podobného výsledku na medzinárodnom poli musela Brazília siahnuť aj do hard power prostriedkov, t.j. do ekonomickej sily, aby sa jej podarilo vyjednať rozšírené vydávanie povinných licencií na výrobu patentom chránených liekov. Výsledkom tejto snahy je deklarácia (Doha Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health), ktorou sú potvrdené práva jednotlivých štátov nasledovať príklad Brazílie vydávaním povinných licencií na zlepšenie prístupu k antiretrovirálnym liečivám. K úspešnému vyjednávaniu o implementácii týchto dohôd

⁸⁶ Odborná konzultácia. IVAN JANČÁREK. Riaditeľ diplomatického servisu a bývalý veľvyslanec Českej republiky v Brazílii. 26/06/2013, Praha.

⁸⁷ LEE, Kelley a Eduardo GÓMEZ. Brazil's ascendance: The soft power role of global health diplomacy. *European Business Review*. (2011) [on-line] [cit. 2013-05-13] Dostupné z <<http://summit.sfu.ca/item/10866>>

⁸⁸ KICKBUSCH, Ilona, Gaudenz SILBERSCHMIDT a Paulo BUSS. Global health diplomacy: the need for new perspectives, strategic approaches and skills in global health. *Bulletin of the World Health Organization*. Č. 3. (2007) Dostupné z <<http://www.who.int/bulletin/volumes/85/3/06-039222/en/>>

jednoznačne prispela dobra ekonomická pozícia Brazílie, vďaka ktorej sa jej podarilo dosiahnuť dohodu medzi 11 krajinami Latinskej Ameriky a 26 farmaceutickými spoločnosťami o znížení ceny liekov v danom regióne. Okrem ekonomickej sily však k presadeniu úmyslu zabezpečiť univerzálny prístup k liekom Brazílii dopomohla aj soft power, keď v roku 2001 vyhral jej Národný AIDS program cenu UNESCO za ľudské práva a kultúru mieru a následne Gatesovu cenu v roku 2003. Priazeň si svojím počínaním získala aj u občianskej spoločnosti, vedenej organizáciou Lekári bez hraníc. Jej stanovisko odporu voči obchodným politikám silných ekonomík, ako napríklad USA, si vyslúžilo pozitívnu odozvu u krajín, ktoré sa s podobnými problémami stotožňujú, ako napríklad India, Thajsko a Juhoafrická republika.⁸⁹

Brazília bola lídrom vyjednávaní o Rámcovej zmluve o kontrole tabaku, podpísanej v roku 2003, ktorá určuje minimálne povinné kroky, ktoré sú krajiny povinné vykonať, aby prispeli k zníženiu vysokého počtu úmrtí, každoročne zapríčineného spotrebovaním tabakových výrobkov. O tento úspech sa zaslúžilo niekoľko významných brazílskych osobností, vrátane vtedajšieho stáleho zástupcu pri OSN a súčasného ministra zahraničných vecí Celsa Nunes Amorima, ktorý bol menovaný predsedom medzivládneho vyjednávania na pôde Svetovej zdravotníckej organizácie.

Počas týchto vyjednávaní Brazília naplno využila svoje diplomatické kanály, ako v rozhovore uvádza vtedajšia predsedkyňa Iniciatívy bez tabaku („Free Tobacco Initiative – FTI“) Svetovej zdravotníckej organizácie, brazílska doktorka Vera Luiza da Costa e Silva: *„Svoju úlohu vykonali nielen na pravidelných stretnutiach, ale taktiež využili stretnutia so zástupcami iných krajín a regiónov, prítomných na stálych misiách v Ženeve, za účelom rozširovať informácie o obsahu a dosahu Rámcovej zmluvy, najmä čo sa týka nutnosti presvedčiť ostatné štáty, aby považovali túto tému verejného zdravotníctva za prioritnú aj v paralele s „veľkou hviezdou“ mesta, ktorou bola Svetová obchodná organizácia.“*⁹⁰ Špecifické postavenie Brazílie ako jedného z najväčších svetových výrobcov a exportérov tabaku, ktorý je zároveň schopný vykonávať transparentnú kontrolu, jej taktiež dodalo na legitimitu.

⁸⁹ LEE, Kelley a Eduardo GÓMEZ. Brazil's ascendance: The soft power role of global health diplomacy. *European Business Review*. (2011) [on-line] [cit. 2013-05-13] Dostupné z <<http://summit.sfu.ca/item/10866>>

⁹⁰ KICKBUSCH, Ilona, Gaudenz SILBERSCHMIDT a Paulo BUSS. Global health diplomacy: the need for new perspectives, strategic approaches and skills in global health. *Bulletin of the World Health Organization*. Č. 3. (2007) Dostupné z <<http://www.who.int/bulletin/volumes/85/3/06-039222/en/>>

Brazília je druhou krajinou po Kanade, ktorá zaviedla grafické varovanie pred škodlivými účinkami tabaku na obaloch cigariet a má prvenstvo vo vytvorení inštitúcie, ktorej cieľom je monitorovať a regulovať obsah a emisie tabakových výrobkov.⁹¹ Výsledok tejto snahy možno zhrnúť nasledovne: „Rozvojové krajiny, ktoré sa nachádzali pod masívnym útokom marketingu tabakového priemyslu a čelili politickému nátlaku, v Ženeve vrátili úder, a posilnenie Zmluvy v posledných kolách rokovaní je poctou ich odvahe a odolnosti voči snahám USA, Nemecka a Japonska o oslabenie Zmluvy a zmazanie kľúčových klauzúl. Rozvojové krajiny sformovali silnú alianciu s nevládnymi organizáciami a udržali si v rokovaniach svoju pozíciu.“⁹²

Z uvedeného jasne vyplýva, že Brazília sa snaží o získanie statusu soft power krajiny. Do akej miery v tom však bude schopná pokračovať, je otázne: „Budovať soft power je nákladné. Administratíva prezidenta Lulu investovala do inštitucionalizácie zahraničnej služby, ale je otázne, či má za súčasných podmienok Brazília dostatok finančných prostriedkov na jej ďalší rozvoj. Pritiahnutie veľkých spoločenských akcií, ako napríklad očakávaného Stretnutia katolíckej mládeže v júli 2013, znamená pre brazíliu obrovské investície. Či bude schopná tieto investície pretaviť do modelu propagácie, je otázne.“⁹³

2.2. Ekonomická moc Brazílie

Na začiatku roku 2012 Brazília predbehla Veľkú Britániu a stala sa tak šiestou najväčšou ekonomikou sveta aj napriek tomu, že ekonomický vývoj Brazílskej ekonomiky bol v roku 2011 najslabším za posledných desať rokov. Hrubý domáci produkt Brazílie vzrástol v roku 2011 o 2,7%, teda o percento reprezentujúce len tretinu rastu HDP v roku 2010.⁹⁴ Umiestnenie Brazílie na „dvore“ USA a dlhodobá regionálna stabilita majú významný dopad na formuláciu brazílskych zahranično-politických priorít. Tieto podmienky spôsobili, že Brazília považuje za

⁹¹ LEE, Kelley a Eduardo GÓMEZ. Brazil's ascendance: The soft power role of global health diplomacy. *European Business Review*. (2011) [on-line] [cit. 2013-05-13] Dostupné z <<http://summit.sfu.ca/item/10866>>

⁹² KICKBUSCH, Ilona, Gaudenz SILBERSCHMIDT a Paulo BUSS. Global health diplomacy: the need for new perspectives, strategic approaches and skills in global health. *Bulletin of the World Health Organization*. Č. 3. (2007) Dostupné z <<http://www.who.int/bulletin/volumes/85/3/06-039222/en/>>

⁹³ Odborná konzultácia. IVAN JANČÁREK. Riaditeľ diplomatického servisu a bývalý veľvyslanec Českej republiky v Brazílii. 26/06/2013, Praha.

⁹⁴ FINANCIAL TIMES. Brazil becomes sixth biggest economy [on-line] [cit. 2013-05-11]. Dostupné z <<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e23a2b34-678e-11e1-b4a1-00144feabdc0.html#axzz2Szal1cN>>

najpálčivejšie vonkajšie hrozby práve tie ekonomické, preto sa snaží odstrániť slabiny najmä v hospodárskom rozvoji, ktorý považuje za svoju najzraniteľnejšiu stránku.⁹⁵

2.2.1. Zdroje ekonomickej moci Brazílie

Makroekonomické základy hospodárskeho rastu krajiny sú všade na svete zložité a siahajú ďaleko za fiškálnu stabilitu. Podmienky pre vysoký ekonomický rast Brazílie v treťom tisícročí sa snažil vybudovať už prezident Fernando Henrique Cardoso. Jeho administratíva sa snažila o modernizovanie a otvorenie ekonomiky, zintenzívnila úsilie o liberalizáciu obchodu, znížila dovozné clo z 32% v roku 1990 na 14% v roku 1994⁹⁶ a odstránila ostatné prekážky obchodu. Import prispieva k zvýšeniu konkurencieschopnosti domácej výroby a tým aj k výraznému zlepšeniu technológií, produktivity a spokojnosti spotrebiteľa. Práve tieto benefity čerpala Brazília z otvorenia sa zahraničnému obchodu a dovozu. Taktiež Cardoso „*Plano Real*“ priniesol Brazílii niečo, čo nikdy predtým nezažila: cenovú stabilitu. Kombináciou týchto a ďalších opatrení sa Brazília postupne dostala medzi najsilnejšie svetové ekonomiky.⁹⁷ Plán Cardosovej vlády reštrukturalizovať verejný sektor a reformovať daňový a sociálny systém však narazil na odpor v Kongrese, ktorý je značne ovplyvnený silnou lobby štátnych zamestnancov.

V roku 2012 vykonala poradenská spoločnosť Ernst&Young prieskum v investičnej atraktivnosti, v ktorom zverejnila nasledujúce výsledky⁹⁸:

- Brazília je druhou najatraktívnejšou svetovou destináciou priamych zahraničných investícií, čo sa ich celkovej hodnoty týka a piatou v počte projektov
- V roku 2011 bolo v Brazílii zaznamenaných 507 PZI projektov, čo je nárast o 39% v porovnaní s rokom 2010
- Tento prílev PZI vytvoril v Brazílii 161 166 pracovných príležitostí
- 78% respondentov prieskumu považuje Brazíliu za najatraktívnejší trh Latinskej Ameriky

⁹⁵ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

⁹⁶ ALFARO, Laura. Brazil: Embracing Globalization? *Harvard Business School Case 701-104*. (2002) (Revised from original April 2001 version.)

⁹⁷ Tamtiež.

⁹⁸ Capturing the Momentum. *Ernst&Young's Attractiveness Survey 2012: Brazil*. (2012) [on-line] [cit. 2013-05-30]. Dostupné z <http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2012/08/J12-3222_Xerox.pdf>

- 30% respondentov očakáva, že Brazília bude jednou z vedúcich krajín energetického sektoru

Priame zahraničné investície prinášajú krajine dynamické zisky vo forme lepších technológií a inovácií. Avšak domáca nepriaznivá investičná klíma dokáže ochromiť aj zahraničné investície, preto je potrebné aby jednotlivé brazílske štáty vykonávali kroky nevyhnutné k zlepšeniu podnikateľského prostredia a prilákaniu zahraničných investícií. Štáty Bahía, Minas Gerais a Rio de Janeiro sú príkladom, ako dokáže priaznivé podnikateľské prostredie prospieť celej spoločnosti, a to prostredníctvom zvýšeného prílevu investícií, vytvárania nových pracovných miest, vzbudzovania dôvery a podpory ďalších investícií. Ako príklad možno uviesť štát Rio de Janeiro, ktorý sa v minulom desaťročí prepracoval na druhé miesto v príjme na obyvateľa v Brazílii. Priemysel tohoto štátu vzrástol v období 1994 – 2004 o 49%, zatiaľčo celkový brazílsky priemysel vzrástol v tom istom období len o 26%. Za týmto neobvyklým tempom stojí najmä úspešný rozvoj petrochemického, farmaceutického, oceliarskeho a železiarskeho priemyslu.⁹⁹

Rast brazílskej ekonomiky vnímajú pozitívne aj domáci obyvatelia. Podľa prieskumu, z 200 000 kvalifikovaných pracovníkov, ktorí opustili mesto Rio de Janeiro kvôli jeho stagnujúcej ekonomike v rokoch 1980 až 2000, sa už 70% vrátilo v období 2009 až 2012 naspäť do Brazílie. Podľa brazílskej tlače spôsobili tento trend tri hlavné faktory: nové náleziská ropy na pobreží štátu Rio de Janeiro, nadchádzajúce svetové športové udalosti a lepšia úroveň bezpečnosti. Celkovo sa predpokladá, že do miestnej ekonomiky bude v období rokov 2012 až 2015 investovaných 181,4 miliárd realov, čo predstavuje nevídanú koncentráciu investičných zdrojov na meter štorcový.¹⁰⁰ Aj táto minca má však dve strany. Obrovské investície do výstavby štadiónov, ktoré sú same o sebe odhadované na 7 miliárd realov, čo je približne trikrát viac, než stála výstavba štadiónov na posledný Svetový pohár konaný v Juhoafrickej republike, sa stali jedným z hlavných spúšťačov najväčších protestov od roku 1992. Mladé generácie sa v júni 2013

⁹⁹ THOMAS, V.: *From Inside Brazil. Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3.

¹⁰⁰ THE GUARDIAN. Commodity boom powers Brazil up economic world order [on-line] [cit. 2013-04-12]. Dostupné z <<http://www.guardian.co.uk/business/2012/mar/06/global-economy-economics/>>

vydali do ulíc, aby vyjadrili svoju nespokojnosť s rastúcimi životnými nákladmi, skorumpovaným verejným sektorom a zlým stavom školstva a zdravotníctva.¹⁰¹

Za primárny dôvod nespokojnosti obyvateľstva je ale možné považovať spomalenie ekonomického rastu Brazílie. Podľa makroekonomických ukazovateľov z konca roku 2012 bol reálny rast HDP v roku 2012 1,5%, čo je o 6,1% menej, než tomu bolo v roku 2010 (viď Tabuľka č. 3).

Tabuľka č. 3 *Makroekonomické ukazatele Brazílie do novembra 2012 a predpoveď na nasledujúce obdobie*

	2011	2012	2013	2014
Reálny rast HDP	2,7	1,5	4,0	4,1
Inflácia (CPI)	6,6	5,3	5,3	5,2
Rozpočtová rovnováha (v % HDP)	-2,6	-2,2	-1,7	-2,0
Saldo bežného účtu (v % HDP)	-2,1	-2,1	-2,7	-2,8

Zdroj: OECD Economic Outlook, November 2012.

Silný ekonomický rast, badateľný za Lulovej vlády v rokoch 2003 až 2010, bol podporený obrovskými monetárnymi a fiškálnymi stimulmi tejto vlády, ktoré postupne prestávali účinkovať. Ku konjunktúre prispeli aj lacné pôžičky a bubliny aktív v západných ekonomikách.¹⁰² Avšak predpovede na rok 2013 sú o niečo pozitívnejšie a predpovedajú zvýšenie reálneho rastu HDP na úroveň asi 4%.¹⁰³ V krajine sa očakáva stimulácia dopytu, spojená s nadchádzajúcimi medzinárodnými športovými udalosťami, ktorými budú Svetový pohár FIFA a Olympijské hry. Vďaka týmto plánovaným akciám sa očakáva udržanie vysokého investičného rastu počas niekoľkých nasledujúcich rokov. Spotreba domácností by mala byť pevná, keďže trh práce je už

¹⁰¹ THE ECONOMIST. Protests in Brazil: Taking to the streets [on-line] [cit. 2013-06-15]. Dostupné z <<http://www.economist.com/news/americas/21579857-bubbling-anger-about-high-prices-corruption-and-poor-public-services-boils-over/>>

¹⁰² FORBES. Brazil's Star Power Dims, Economic Growth Weaker Than U.S. [on-line] [cit. 2013-05-11]. Dostupné z <<http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2012/06/15/brazils-star-power-dims-economic-growth-weaker-than-u-s/>>

¹⁰³ OECD Economic Outlook, (November 2012). OECD iLibrary [on-line] [cit. 2013-06-16]. Dostupné z <<http://www.oecd-ilibrary.org.ezproxy.vse.cz/>>

dlhšie na dobrej úrovni a dochádza k rýchlemu zvyšovaniu miezd. Saldo bežného účtu sa pravdepodobne o niečo zníži, táto zmena však môže byť vykompenzovaná tokom kapitálu do Brazílie vo forme priamych zahraničných investícií.¹⁰⁴ Problémy ale môže spôsobiť rast inflácie, ktorý sa dotýka najmä najchudobnejších vrstiev obyvateľstva. Kvôli negatívnym historickým skúsenostiam, je brazílske obyvateľstvo veľmi citlivé na zmeny cenovej hladiny. Zaznamenaná miera inflácie v indexe spotrebiteľských cien bola v roku 2012 vo výške 5,4%.¹⁰⁵ Toto číslo je však skreslené, keďže federálna vláda krátkodobo zabránila rastu cien pohonných hmôt a samosprávy zmrazili ceny mestskej hromadnej dopravy v októbri 2012, t.j. pred lokálnymi voľbami. Preto sa mnoho analytikov domnieva, že skutočná inflácia v roku 2013 môže dosiahnuť výšku 6%.¹⁰⁶

Obrovský neprebádaný ekonomický potenciál predstavuje pre Brazíliu do budúca oblasť inovácií. Jej nerastné bohatstvo a súčasná technologická úroveň vytvárajú vhodné podmienky k ďalšiemu rozvoju v oblasti vedy a technológie, priemyselnej výroby a poľnohospodárstva. Brazília zaznamenala úspech aj vo viacerých netradičných odvetviach, medzi ktoré patrí letecký a automobilový priemysel alebo bezdrôtové technológie a biotechnológie. Práve v týchto oblastiach existuje nevyužitý priestor na brazílsky export.

Brazília disponuje neobvyklým nerastným bohatstvom, medzi ktoré patria náleziská ropy, železnej rudy, uránu, kolosálne množstvo vodných zdrojov a úrodná poľnohospodárska pôda.¹⁰⁷ Ropa je najdôležitejšou nerastnou surovinou z politického i ekonomického hľadiska a je pravdepodobné, že v dvadsiatom prvom storočí zostane kľúčovým zdrojom energie. Brazília je, čo sa ropy týka, sebestačná a predpokladá sa, že náleziská ropy z nej v tomto desaťročí spravia silného exportéra tejto suroviny. Nález ropy o objeme 5 až 8 miliárd barelov surovej ropy a zemného plynu, ktoré štátna ropná spoločnosť Petrobras zverejnila v roku 2007, sa totiž stali

¹⁰⁴ OECD Economic Outlook, (November 2012). OECD iLibrary [on-line] [cit. 2013-06-16]. Dostupné z <<http://www.oecd-ilibrary.org.ezproxy.vse.cz/>>

¹⁰⁵ Tamtiež.

¹⁰⁶ THE ECONOMIST. Wrong numbers: More inflation, less growth [on-line] [cit. 2013-03-31]. Dostupné z <<http://www.economist.com/news/americas/21569706-more-inflation-less-growth-wrong-numbers/>>

¹⁰⁷ THOMAS, V.: From Inside Brazil. *Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3.

najväčšími na svete od kazachstanských nálezov z roku 2000 a môžu pre Brazíliu predstavovať aj významný politický prostriedok.¹⁰⁸

„Brazília už bola demokraciou, zažila ekonomický rast a nízku mieru inflácie. Avšak nikdy sa jej nepodarilo udržať všetky tieto tri vlastnosti zároveň.“¹⁰⁹ Vďaka ekonomickému boomu a stabilnej demokracii obyvatelia Brazílie dúfali, že konečne dôjde k naplneniu pozitívnych prognóz o vývoji najľahšej juhoamerickej ekonomiky, avšak aktuálna neexistencia týchto troch vlastností súčasne je hlavným dôvodom frustrácie v krajine.

2.2.2. Ekonomické prostriedky Brazílie – „odmeny a tresty“

Brazília vo svojej zahraničnej politike využíva k dosiahnutiu vytýčených cieľov aj ekonomické prostriedky. K ekonomickým „odmenám“ siahla najmä v snahe vybudovať pevné zahranično-politické vzťahy s rozvojovými krajinami, konkrétne v rámci spolupráce juh-juh. V máji roku 2013 oznámila štátna administratíva, že dôjde k vymazaniu a reštrukturalizácii dlhu afrických krajín, ktorého výška dosahuje približne 900 miliónov dolárov. Tento krok vyjadruje brazílsku snahu o oživenie hospodárskych vzťahov medzi siedmou najväčšou ekonomikou sveta a africkými štátmi, medzi ktoré patria aj na ropu a zemný plyn bohaté Kongo, Zambia či Tanzánia.

Podľa oficiálnych údajov sa za poslednú dekádu zvýšil brazílsky obchod s Afrikou päťnásobne, z 5 miliárd dolárov v roku 2000 na 26,5 miliárd dolárov v roku 2012. Tento trend potvrdzuje výrok Thomasa Traumanna, hovorca prezidentky Dilmy Rousseffovej, ktorý uviedol, že: „Udržať si špeciálny vzťah s Afrikou je pre brazílsku zahraničnú politiku strategické.“¹¹⁰ Brazília v Afrike investuje najmä do odvetví ťažobného a ropného priemyslu, pričom na africkom kontinente rozbiehajú viaceré veľké projekty na zlepšenie infraštruktúry. Zlepšenie africko-brazílskych ekonomických vzťahov ide ruka v ruku s politickými, keďže Brazília za posledné desaťročie otvorila na africkom kontinente 19 nových ambasad.¹¹¹

¹⁰⁸ THE NEW YORK TIMES. Brazil Discovers an Oil Field Can Be a Political Tool [on-line] [cit. 2013-04-14]. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2007/11/19/world/americas/19braziloil.html?_r=0/>

¹⁰⁹ THE ECONOMIST. Special Report: Business and Finance in Brazil [on-line] [cit. 2013-03-15]. Dostupné z <<http://www.economist.com/node/14829485/>>

¹¹⁰ BBC NEWS. Brazil 'to write off' almost \$900m of African debt [on-line] [cit. 2013-04-22]. Dostupné z <<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-22669331>>

¹¹¹ Tamtiež.

Okrem ekonomických prostriedkov vo forme odmien, došlo v brazílskej zahraničnej politike aj k využívaniu ekonomických trestov, avšak k tým sa Brazília obracia len zriedka: „Z dlhodobého hľadiska Brazília nie je zástancom používania sankcií, pretože tým podľa nej netrpí vládnuca trieda, ale tí najchudobnejší. Sankcie uplatňuje len vtedy, ak sú schválené OSN. Brazília je aktívna pri používaní ekonomických sankcií.“¹¹²

Medzi zriedkavé prípady, kedy sa Brazília uchýlila k využívaniu sankcií, patrí uvalenie sančných opatrení na USA v roku 2010, ako odplata za americké dotovanie výrobcov bavlny, ktoré Brazília považuje za nezákonné. V tomto prípade Brazília radikálne zvýšila clo na dovoz z USA asi 100 rozličných výrobkov v hodnote približne 591 miliónov amerických dolárov. Medzi dotknuté výrobky patrili napríklad autá, kde sa clo zvýšilo z 35% na 50% alebo bavlna, kde dosiahlo clo výšky 100%. K týmto opatreniam sa uchýlila po ôsmych rokoch sporov, pričom v roku 2008 vyhlásilo WTO systém dotácií amerických farmárov s bavlnou za diskriminačný a schválilo uvalenie sankcií Brazíliou. Jedná sa dokonca o jeden z malého množstva sporov, kedy WTO oprávnilo dotknutú stranu uplatniť krížovú odplatu, t.j. uvaliť sankcie aj na sektory, ktoré nie sú predmetom sporu. Vďaka tomu mohla Brazília uvaliť sankcie na tie výrobky, pri ktorých by výrazné zvýšenie cla malo čo najväčší vplyv.¹¹³

Špecifické postavenie si Brazília udržala počas hlasovania o Rezolúcii Bezpečnostnej rady OSN č. 1929, ktorou boli v júni 2010 uvalené sankcie na Irán z dôvodu jeho aktivít spojených s jadrovým programom. Brazília totiž otvorene presadzovala vytrvalejšie diplomatické riešenie problému a snahu vyvarovať sa použitiu ekonomických sankcií.¹¹⁴ Tento postoj dokázal prezident Lula uzavretím dohody s Tureckom a Iránom o jadrovej výmene. Dohoda spočívala v iránskom vývoze 1200 kg mierne obohateného uránu, za čo mal Irán dostať jadrové palivo pre svoj reaktor, ktorý je údajne využívaný na mierové účely. Dohoda za miesto výmeny určila Turecko, s tým, že na celý process bude dohliadať Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu.¹¹⁵ Motivácia Brazílie a Turecka v sprostredkovaní dohody spočívala v dvoch hlavných

¹¹² Odborná konzultácia. IVAN JANČÁREK. Riaditeľ diplomatického servisu a bývalý veľvyslanec Českej republiky v Brazílii. 26/06/2013, Praha.

¹¹³ BBC NEWS. Brazil slaps trade sanctions on US over cotton dispute [on-line] [cit. 2013-04-22]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8556920.stm>>

¹¹⁴ RIO TIMES ONLINE. Brazil against sanctions on Iran [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://riotimesonline.com/brazil-news/rio-politics/brazil-against-sanctions-on-iran/>>

¹¹⁵ BBC NEWS. Iran signs nuclear fuel-swap deal with Turkey [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8685846.stm>>

cieľoch: zvýšiť svoj kredit v medzinárodnej politike a zabrániť poškodeniu medzinárodného obchodu sankciami.¹¹⁶

Brazília sa následne snažila o odklad hlasovania o sankciách. Jej dôležitú rolu v celej situácii podčiarkoval fakt, že bola, spolu s Tureckom, v čase hlasovania nestálym členom Rady bezpečnosti OSN. Americká diplomacia však dohodu sprostredkovanú Brazíliou už od počiatku považovala za príliš vágnu a v Rade bezpečnosti došlo k hlasovaniu o Rezolúcii. Tá bola schválená dvanástimi hlasmi, pri čom sa Libanon zdržal hlasovania a Brazília s Tureckom hlasovali, ako jediné, proti jej schváleniu.¹¹⁷ Proiránsky postoj Brazílie však netrval dlho. Výmenou prezidenta Luiza Inácia Lulu da Silvy za Dilmu Rousseffovú došlo zároveň aj k zmene brazílskeho prístupu voči Iránu. Za tento odklon môžu, okrem nových geopolitických priorít Rousseffovej, aj jej vlastné skúsenosti, keďže počas diktátorského režimu zažila na vlastnej koži odopieranie základných ľudských práv a preto je nepravdepodobné, že by sa v tomto smere stotožnila s Lulovými politikami bez akejkoľvek zmeny v iránskom režime.¹¹⁸

2.2.3. Problémy a výzvy brazílskej ekonomiky

Rastové trendy Brazílie prešli za posledné desaťročia výraznými výkyvmi. Obdobie po roku 1980 sa vyznačovalo nevýraznými rastovými ukazovateľmi a stagnáciou. Podľa štúdií mohla za zhoršenie trendu práve povaha rastových stimulov, ktoré spočívali v ochranárskych opatreniach na dovoz, kapitálových dotáciách, rozpočtovom deficite a nahromadení dlhu. Ďalšie štúdie ukázali, že medzi problematické oblasti, ktoré v minulosti spôsobili stagnáciu brazílskej ekonomiky, a ktoré sú v nej ešte stále hmatateľné, patrí kvalita ľudského kapitálu, investičné klíma a makroekonomická stabilita.¹¹⁹

V súvislosti s makroekonomickou stabilitou je pre brazíliu dôležitá vyrovnaná obchodná bilancia. Táto otázka je však problematická v súvislosti s brazílsko-americkými vzťahmi, ktorých hlavným determinantom je práve obchod. Obchodná bilancia s USA je však pre Brazíliu tradične

¹¹⁶ OFICIÁLNÍ PORTÁL INFORMAČNÍHO CENTRA NATO. Íránsky jaderný program: pohled z Ankary. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <http://www.natoaktual.cz/iransky-jaderny-program-pohled-z-ankary-f0v-na-analyzy.aspx?c=A100622_174759_na_analyzy_m02/>

¹¹⁷ UN SECURITY COUNCIL. *Security Council Imposes Additional Sanctions on Iran*. Department of Public Information, New York. [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9948.doc.htm>>

¹¹⁸ CNN. Why Iran-Brazil friendship has gone cold [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://edition.cnn.com/2012/04/05/opinion/gomez-iran-brazil-chill>>

¹¹⁹ THOMAS, V.: *From Inside Brazil. Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3.

nepriaznivá. Ako uviedol Rubens A. Barbosa, bývalý veľvyslanec Brazílie pri USA: „*Trvalá asymetria v našom bilaterálnom obchode poukazuje na fakt, že americké bariéry obchodu patria stále medzi hlavné faktory zodpovedné za asymetrie v obchodných transakciách s USA.*“¹²⁰ USA vykonali v období od 1980 do 1999 42 antidumpigových vyšetrovaní a 31 vyšetrovaní s cieľom dokázať, že brazílske exporty boli nespravodlivo dotované vládou. Zoznam exportných položiek, na ktoré sa vyšetrovania vzťahovali, zahŕňal pomarančový džús, železo, gumu, bavlnu a oceľ. Brazílski predstavitelia pokladali antidumpingové opatrenia a procedúry za skrytú formu protekcionizmu.¹²¹ Aj napriek americkému protekcionizmu sú dnes Spojené štáty americké významným obchodným partnerom Brazílie. Najväčší podiel brazílskeho exportu síce smeruje do Číny, ale USA nasleduje hneď za ňou s jedenásťpercentným podielom. Naopak, čo sa importu týka, USA je s 15% na prvom mieste v rebríčku obchodných partnerov a Čína na druhom.¹²²

Omnoho páľčivejšími sú však pre brazílsky rozvoj vnútroštátne problémy. V Brazílii fungujú dva hlavné dôchodkové systémy: jeden pre zamestnancov súkromného sektoru a druhý pre pracovníkov verejného sektoru na federálnej či štátnej úrovni. Výrazné zvýšenie výdajov na penzijný systém v deväťdesiatych rokoch odrážalo veľkorysé odmeny vo verejnom sektore a ich ľahkú dostupnosť, zakorenenú v ústave z roku 1988. Výsledkom tohoto procesu bol rýchly rast verejného dlhu, ktorý Brazíliu premenil v krajinu zraniteľnú finančnými rozrúšeniami, spôsobenými ruskou a východoázijskou finančnou krízou v rokoch 1998 a 1999. Vláda na zhoršenú situáciu odpovedala širokými fiškálnymi reformami a schválením dodatku k ústave, na základe ktorého mohlo dôjsť k penzijným reformám v rokoch 1998, 1999 a 2003.¹²³ Penzijný systém však aj napriek týmto reformám stále vo veľkej miere prispieva do deficitu verejného sektoru, pričom rigidita rozpočtu umožňuje fiškálne reformy len v obmedzenej miere. Všetky uvedené faktory prispeli k zhoršeniu investičnej klímy a spomaleniu ekonomického rastu.

Kľúčovým faktorom budúceho rastu je tiež snaha o zlepšenie v spravodlivosti rozdelenia dôchodku, čo by priamo vplývalo na sociálnu stabilitu v krajine. Vládny boj proti chudobe a nerovnomernému rozdeleniu príjmov je neoddeliteľný od brazílskej aktívnej a asertívnej

¹²⁰ ALFARO, Laura. Brazil: Embracing Globalization? *Harvard Business School Case 701-104*. (2002) (Revised from original April 2001 version.)

¹²¹ Tamtiež.

¹²² CIA: THE WORLD FACTBOOK. *Brazil*. [on-line] [cit. 2013-05-22]. Dostupné z <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>>

¹²³ Tamtiež.

zahraničnej politiky. Táto spojitosť sa začala rozvíjať s príchodom Luiza Inácia Lulu da Silvy na post prezidenta v roku 2003, ktorý sociálnu agendu zahrnul medzi najdôležitejšie zahranično-politické témy, čo bolo jednou z jeho prvých inovácií vôbec.¹²⁴

Na základe príjmu je možné rozdeliť brazílske obyvateľstvo na tri skupiny: na vyššiu triedu, ktorú tvorí desatina najbohatšieho obyvateľstva, pri čom jej náleží asi polovica príjmov, na nižšiu triedu, ktorú tvorí asi polovica obyvateľstva vlastniaca približne 10% príjmov a na strednú triedu, ktorú tvorí zvyšných 40% obyvateľstva s rovnakým podielom príjmov.¹²⁵ Touto štruktúrou sa Brazília radí medzi krajiny so stredným príjmom. Giniho index dosiahol v roku 2009 výšku 0,547,¹²⁶ čo znamená, že nerovnosť v rozdelení príjmov je v Brazílii jedna z najväčších na svete.¹²⁷ Napriek tomu je v Brazílii pozorovateľný dlhodobý pozitívny trend vo vývoji koeficientu, znázorňujúceho nerovnomerné rozdelenie príjmov v spoločnosti (viď Graf č.2).

¹²⁴ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

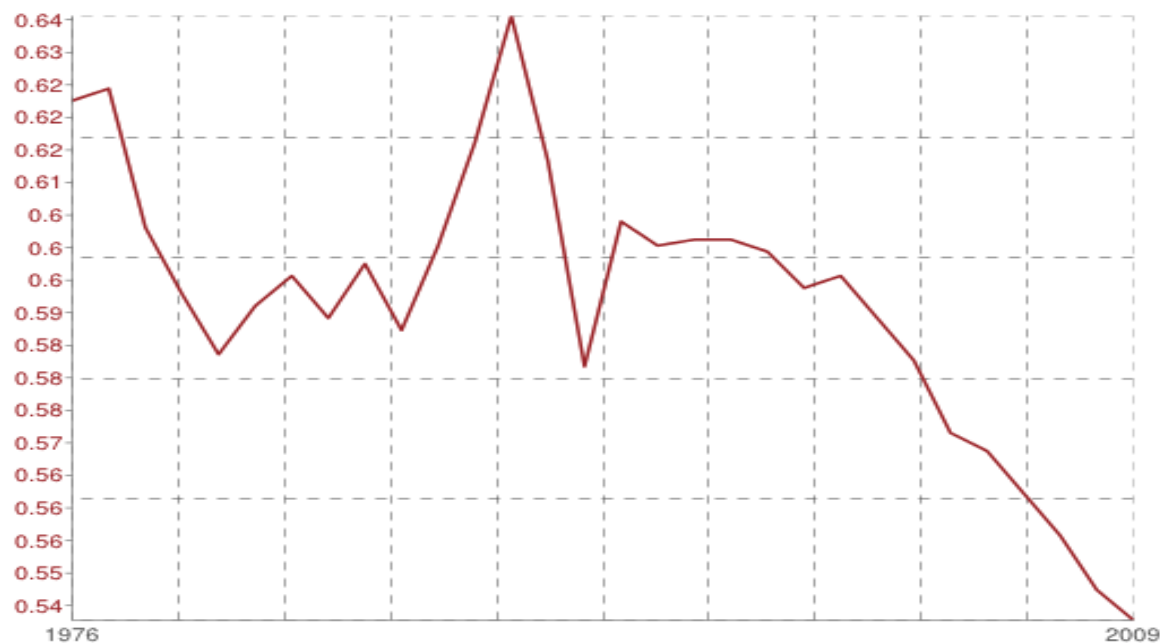
¹²⁵ NERI, Marcelo Cortes. The New Middle-Class. *Centro de Políticas Sociais, Instituto Brasileiro de Economia*. Fundação Getulio Vargas. 2008. Str. 23.

¹²⁶ THE WORLD BANK. *Data*. [on-line] [cit. 2013-05-28]. Dostupné z <<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>>

¹²⁷ Giniho index dosahuje hodnôt od 0 do 1, pri čom čím vyššia je jeho hodnota, tým je rozdelenie príjmov v spoločnosti nerovnomernejšie.

Zdroj: THE WORLD BANK. *Data*. [on-line] [cit. 2013-05-28]. Dostupné z <<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>>

Graf č. 2 Vývoj Giniho koeficientu v Brazílii od roku 1976 do roku 2009

Zdroj: PORTAL BRASIL. *Economia*.

Nemožno však zabudnúť na pozitívne trendy v sociálnych otázkach, medzi ktoré patrí nárast minimálnej mzdy v období od 1995 do 2006 o 94%. Ďalším pozitívnym krokom bolo vytvorenie Fondu pre vyhladenie chudoby, ktorého politiky prispeli k zníženiu počtu ľudí spadajúcich do tejto skupiny.¹²⁸ K zníženiu chudoby však najväčšou mierou prispeli fiškálne politiky Cardosovej administratívy po roku 1994, vďaka ktorým došlo k radikálnemu zníženiu inflácie.¹²⁹

Brazílsky prístup k životnému prostrediu je ďalšou páľčivou témou v krajine kontrastov. Oblasť Amazonského pralesa obsahuje jeden z nabohatších ekosystémov na svete, preto brazílska vláda prijala formálne opatrenia na jeho ochranu. Existujú však odhady, podľa ktorých je ničenie pralesa zodpovedné za približne tri štvrtiny celkového objemu skleníkových plynov v Brazílii, čím sa krajina radí medzi najväčších znečisťovateľov planéty Zem. Podľa výskumu môže za enviromentálnu situáciu v Brazílii najmä fakt, že pozitíva, ktoré by priniesla ochrana vzácnych

¹²⁸ NERI, Marcelo Cortes. Poverty, Inequality and Stability: The Second Real. *Centro de Políticas Sociais, Instituto Brasileiro de Economia*. Fundação Getulio Vargas. 2005. Str. 26.

¹²⁹ THOMAS, V.: From Inside Brazil. *Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3.

ekosystémov, nevstupujú do ekonomickej kalkulácie tých, ktorí disponujú rozhodovacími právomocami.¹³⁰

Aj napriek pozitívnej ekonomickej a politickej situácii, ktorá Brazíliu stavia na pozíciu regionálnej mocnosti, sociálna stránka vývoja je veľmi slabá. Podľa „Human development report“, správy o ľudskom rozvoji každoročne publikovanej OSN, sa Brazília v roku 2012 zaradila na 85 priečku zo 187 krajín. Jej HDI¹³¹ rástol od roku 1980 o 1,2% ročne a za obdobie do roku 2012 sa vyšplhal z hodnoty 0,522 na 0,730. Avšak za rovnaké obdobie vystúpil index HDI pre Latinskú Ameriku a Karibik z 0,574 na 0,741, čím sa Brazília dostáva pod regionálny priemer.¹³² Nesúlad medzi ekonomickým a politickým výkonom na jednej strane a sociálnymi problémami na strane druhej ale nebráni zvyšku sveta, aby Brazíliu považoval za regionálnu mocnosť. Avšak dôležitým faktom zostáva, že vnútroštátny a medzinárodný rozvoj sú v prípade Brazílie úzko späté a zanedbanie prvého môže mať výrazný negatívny efekt na druhé.

2.3. Vojenská moc Brazílie

Brazília sa po 21 rokoch vojenskej vlády stala demokraciou v roku 1985. Od tohto momentu bola armáda jasne oddelená od politiky, avšak brazílskym vodcom sa nepodarilo presne vymedziť jej ďalšie pole pôsobnosti. Ku kvalitnejšej konceptualizácii role armády sa brazílska vláda dostala až v posledných rokoch, keď sa jej prioritou stalo mocenské uplatnenie v zahraničí. Od roku 2004 viedla Brazília intervenciu OSN na Haiti, nasledovali misie v Kongu a Somálsku. Dôležitosť prítomnosti brazílskych ozbrojených síl na misiách OSN podčiarkla vo februári 2011, teda počas brazílskeho predsedníctva Rady bezpečnosti, stála predstaviteľka Brazílie pri OSN, Maria Luiza Ribeiro Viotti: *“Ako zakladajúci člen Organizácie spojených národov, Brazília má vypestovanú dlhodobú tradíciu prispievania k mierovým operáciám. V roku 1956 boli brazílske jednotky poslané do prvého zásahu OSN v Suez (UNEF I). Od tej doby sa Brazília podieľala na 33 mierových operáciách OSN, do ktorých poslala viac ako 27 000 vojakov. V dnešnej dobe Brazília*

¹³⁰ THOMAS, V.: From Inside Brazil. *Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3.

¹³¹ Human Development Index je alternatívnym meraním rozvoja krajiny, ktorý namiesto tradičných ukazovateľov, akými je ekonomický rast či úroveň príjmov, uvažuje tri základné skupiny ukazovateľov ľudského rozvoja: zdravotníctvo, vzdelanie a príjem.

Zdroj: UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *International Human Development Indicators*. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/BRA.html>>

¹³² UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *International Human Development Indicators*. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/BRA.html>>

*prispieva viac ako 2 200 vojakmi, vojenskými pozorovateľmi a policajťami na troch kontinentoch. Najväčší kontingent je na Haiti, kde boli brazílski generáli poverení vojenským velením misie OSN na Haiti (stabilizácia MINUSTAH) od roku 2004.*¹³³

Brazília prešla v oblasti peacekeepingu i dôležitým inštitucionálnym rozvojom. V prvom rade sa tak stalo v roku 2005 vďaka aktualizovaniu Politiky národnej obrany z roku 1996. Nový text uznal zmeny, ktoré ovplyvnili context medzinárodných vzťahov, do ktorého Brazília patrila, potvrdil snahu o mierové vyrovnanie sporov a posilnenie medzinárodného mieru. Tieto dva aspekty zahraničnej politiky boli potom ustanovené za dva hlavné ciele obrannej politiky Brazílie. Prezident Lula sa o niečo neskôr zaslúžil o vznik Národnej bezpečnostnej stratégie, ambiciózneho plánu s cieľom lepšie prepojiť národnú obranu a zahraničné politiky krajiny. V dokumente je účasť v mierových operáciách zahrnutá medzi strategickými krokmi jej cieľom je *“podpora výcviku a účasti ozbrojených síl v mierových operáciách, pripojením sa k mierovým silám založeným Organizáciou spojených národov alebo regionálnymi multilaterálnymi silami”*.¹³⁴

Okrem pôsobenia v OSN, ktoré bude podrobnejšie vysvetlené v tretej kapitole, je strategickou prioritou brazílskej armády pre nasledujúce roky oblasť Amazonu. V brazílskej Národnej bezpečnostnej stratégii tak uviedol Roberto Mangabeira Unger, ktorý pôsobil ako profesor práva na Harvardovej univerzite a v rokoch 2007 - 2009 aj ako minister pre strategické záležitosti. *„Amazon pripomína Stredozemné more na začiatku 19. storočia,”* tvrdí Alfredo Valladão z univerzity Sciences Po, *„plné pašerákov a pirátov, a bez účinnej prítomnosti štátu.”*¹³⁵ Na myšlienku, že džungľové hranice robili z Brazílie ľahko zraniteľnú krajinu, sa fixovala najmä bývalá vojenská vláda. Preto zvýšenie počtu vojakov za účelom zastaviť nelegálnu ťažbu dreva a farmárčenie pripomína návrat k starému spôsobu vojenského myslenia, ktoré spočíva v ochrane lesov pred votrelcami a v predĺžení dosahu štátu.

¹³³ BRAZILIAN PRESIDENCY OF THE SECURITY COUNCIL [on-line] [cit. 2013-06-19]. Dostupné z <http://www.un.int/brazil/book/conselhoSeguranca_index.html>

¹³⁴ CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.

¹³⁵ THE ECONOMIST. Brazil's army: But what is it for? A philosopher redesigns an army. [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <<http://www.economist.com/node/12936593/>>

Amazónia je pre Brazilčanov dlhodobou oblasťou vysokého záujmu. Je pre nich nevyhnutné plnohodnotne integrovať túto oblasť do národného priestoru a v rámci tohto cieľu spolupracovať so susednými krajinami, na území ktorých sa Amazonský prales nachádza. Tento motív vyjadruje tzv. manifest destinie Brazílie a je hlavnou prioritou pôsobenia brazílskej armády v oblasti. Armáda je v Amazónii prítomná už od začiatku sedemnásteho storočia. Jej jednotky predstavujú ohniská rozvoja, okolo ktorých boli v minulosti vybudované civilné obydlia. Armáda sa tak stala garantom brazílskej prítomnosti v oblasti a suverenity krajiny.¹³⁶

Medzi ďalšie body, ktoré Unger do stratégie zahrnul, patrí snaha osvojiť si určité nové technológie, ako napríklad výrobu jadrových ponoriek.¹³⁷ Na stretnutí Medzinárodného inštitútu strategických štúdií odpovedal na otázku o budúcom uplatnení brazílskej armády general-poručík Gérson Menandro Garcia de Freitas, podľa ktorého bude ďalším z nadchádzajúcich cieľov ochrana krajiny počas Svetového pohára vo futbale v roku 2014 a Olympijských hier v roku 2016.¹³⁸

Výdaje Brazílie na obranu sú vo veľkej miere spojené s ochranou významných zdrojov pred nelegálnou ťažbou, deforestáciou a obchodom s drogami. Ministerstvo obrany má za cieľ znížiť závislosť krajiny na zahraničných výrobcoch a podporiť domáce obranné schopnosti. Z tohoto dôvodu preferuje vláda finančnú podporu rozvoju domácich obranných technológií, vďaka ktorým je potrebné vybavenie vyrábané vo väčšej miere domácimi spoločnosťami, pred dovozom zo zahraničia. Tieto technológie dopomohli k rozvoju aeronautického priemyslu Brazílie a zásobili jej obranné zložky útočnými helikoptérmi, ľahkými útočnými lietadlami a leteckými prepravnými systémami.¹³⁹

Výdaje na armádu sa v Brazílii zdajú navonok vysoké, avšak podľa údajov Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) prispieva Brazília do svojho obranného rozpočtu

¹³⁶ PORTAL BRASIL. *Exercito* [on-line] [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <<http://www.exercito.gov.br/web/guest/amazonia>>

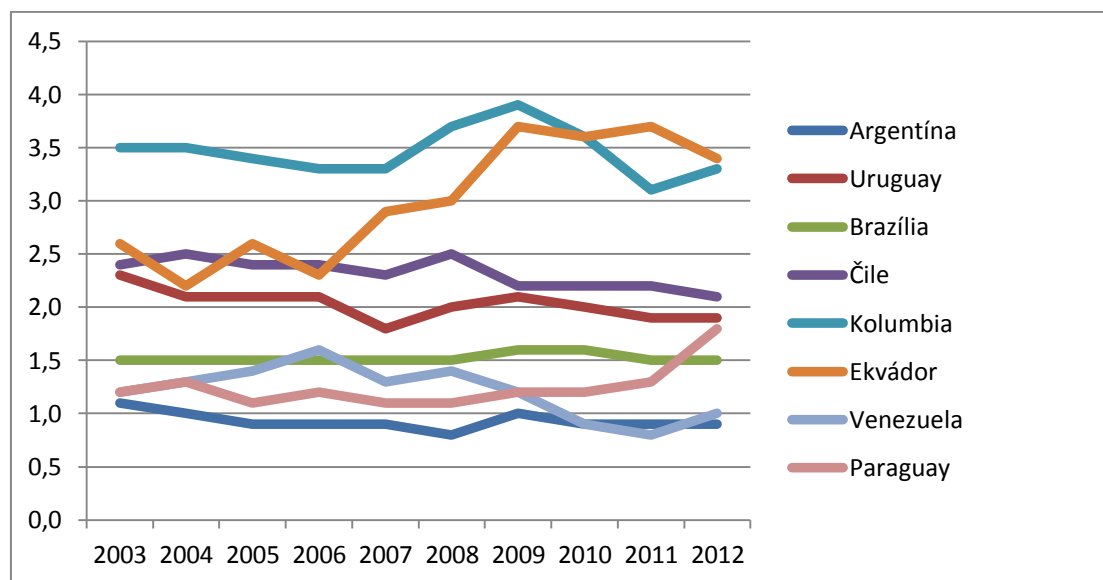
¹³⁷ THE ECONOMIST. Brazil's army: But what is it for? A philosopher redesigns an army. [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <<http://www.economist.com/node/12936593/>>

¹³⁸ THE ECONOMIST. Brazil's Military: What is Brazil's Army for? [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <http://www.economist.com/blogs/americasview/2010/09/brazils_military/>

¹³⁹ Future of the Brazilian Defense Industry - Market Attractiveness, Competitive Landscape and Forecasts to 2018 [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <<http://www.reportlinker.com/p01171972/Future-of-the-Brazilian-Defense-Industry-Market-Attractiveness-Competitive-Landscape-and-Forecasts-to.html>>

už niekoľko rokov stabilne prostriedkami vo výške 1,5% HDP, čím sa v Južnej Amerike dokonca zaraduje medzi krajiny s nižšími výdajmi na obranu (viď graf č.3).

Graf č. 3 *Vojenské výdaje prepočítané na percento HDP vybraných krajín Južnej Ameriky*

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov SIPRI Military Expenditure Database.

3. Prípadová štúdia – angažovanosť Brazílie na Haiti od roku 2004

Brazília najčastejšie prispieva do misií v regiónoch, ktoré považuje za strategicky najdôležitejšie, medzi ktoré patrí Latinská Amerika, portugalsky hovoriace, teda lusofónne, krajiny a rozvojový svet. Prostredníctvom účasti v misiách OSN sa taktiež snaží o získanie výcviku pre svoje ozbrojené sily a posilnenie vojenskej prepojenosti s ostatnými juhoamerickými krajinami, ktoré sa taktiež zapájajú do peacekeepingových operácií.¹⁴⁰

Brazília sa zúčastnila pozorovateľskej misie OSN v El Salvadore (ONUSAL), pozorovateľskej misie OSN v Mozambiku (ONUMOZ) a misie OSN v Angole (UNAVEM), do ktorej vyslala 1300 vojakov, t.j. najväčší kontingent od doby druhej svetovej vojny. Brazília taktiež prispela policajnými silami do mierových operácií vo Východnom Timore v roku 1999 a v roku 2004 sa stala vodcom peacekeepingovej misie OSN na Haiti.¹⁴¹

3.1. Historické súvislosti misie na Haiti

Haiti sa v roku 1804 stalo prvou latinskoamerickou kolóniou, ktorej sa podarilo stať sa nezávislou republikou. Jej vývoj je od čias osamostatnenia sa od Francúzska poznamenaný politickou nestabilitou a s tým súvisiacim zvýšením chudoby a nízkym rozvojom.

K angažovaniu OSN na Haiti došlo prvýkrát začiatkom deväťdesiatych rokov, kedy spolu s Organizáciou amerických štátov monitorovali priebeh a výsledky volieb. Od tohto roku sa OSN začalo prikláňať k takým prostriedkom, akými sú sankcie Bezpečnostnej rady OSN, zbrojné embargo a námorná blokáda, za účelom nastoliť v krajine demokratické usporiadanie. Výsledkom boli konkrétne opatrenia, medzi ktoré patrí povolenie RB OSN použitie medzinárodných silových zložiek pod vedením USA s cieľom umožniť demokraticky zvolenej Aristideovej vláde návrat k moci alebo mierová operácia UNMIH v rokoch 1994 až 1996, ktorá bola postupne zredukovaná na policajnú silu za účelom vycvičenia Národnej haitskej polície.¹⁴²

¹⁴⁰ BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.

¹⁴¹ SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3569128>>

¹⁴² FIGUEIREDO FAÇANHA, Luisa Café. As Motivações da política externa brasileiras para Participar das Missões de Paz das Nações Unidas: O Caso do Haiti. *Grupo de Análise de Prevenção de Conflitos Internacionais - GAPCon*. [on-line] [cit. 2013-05-20] Dostupné z <<http://www.scribd.com/doc/38189534/As-Motivacoes-da-politica-externa-brasileiras-para-Participar-das-Missoes-de-Paz-das-Nacoes-Unidas-O-Caso-do-Haiti>>

Aristideova vláda sa však zmenila na autoritárnu a v roku 2000 bola znovuzvolená pomocou neregulérnych volieb. V roku 2004 z tejto funkcie odstúpil, čo malo za následok ozbrojené konflikty po celej krajine. Po tom, čo ozbrojené milície ovládli sever krajiny a pokračovali smerom k hlavnému mestu, požiadal Predseda Najvyššieho súdu Haiti o pomoc OSN, čím povolil vyslanie medzinárodných vojenských jednotiek do krajiny. Rada bezpečnosti OSN následne schválila Rezolúciu 1529, ktorou došlo k vytvoreniu medzinárodnej sily, zloženej z amerických, francúzskych, kanadských a čílskych jednotiek. Jej hlavnou úlohou bolo znovu vytvoriť stabilitu a bezpečnosť na Haiti a taktiež pomôcť ustanoviť dočasnú vládu, ktorá by krajinu riadila do volieb v roku 2005.¹⁴³

Vytvorená v apríli roku 2004, Stabilizačná misia Organizácie spojených národov na Haiti (MINUSTAH) mala za cieľ zachovať zvrchovanosť, nezávislosť, územnú celistvosť a jednotu Haiti.¹⁴⁴ Okrem troch základných bodov mandátu, ktorými sú bezpečné a stabilné prostredie, politický proces a ľudské práva, mala Misia už od počiatku z praktického hľadiska za úlohu presadzovať ľudské práva v súvislosti s občianskou spoločnosťou a podporovať dočasnú vládu, prostredníctvom vytvorenia stabilného prostredia. Rezolúcia taktiež vyzýva medzinárodné spoločenstvo k podpore Haiti.¹⁴⁵ Súčasťou Misie sa malo stať 6700 vojakov, 1622 príslušníkov policajných zložiek, nezahŕňajúc civilnú logistickú podporu, vedúci misie čílsky veľvyslanec Juan Gabriel Valdés, vojenský veliteľ misie, ktorým bol vôbec prvýkrát nominovaný brazílsky generál Augusto Hellen R. Pereira, a civilný policajný komisár, Kanadčan David Charles Beer. Čo sa týka Vrchného štábu vojenského komanda Misie, ten sa skladal z dôstojníkov pochádzajúcich z nasledujúcich krajín Latinskej Ameriky: Argentína, Bolívia, Brazília, Čile, Ekvádor, Guatemala, Paraguaj, Peru a Uruguaj, ktoré reprezentovali deväť krajín s celkového počtu dvadsiatich.¹⁴⁶

Misia na Haiti bola sústredená na tri hlavné oblasti: udržanie poriadku a bezpečnosti, snahu o politický dialóg s cieľom národného uzmierenia a ekonomický a sociálny rozvoj. Misia však

¹⁴³ UNITED NATIONS. *United Nations Stabilization Mission in Haiti – Mandate*. Dostupné z <<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/minustah/mandate.html>>

¹⁴⁴ Rezolúcia 1542 (2004) prijatá Bezpečnostnou radou OSN na jej 4 961. stretnutí, uskutočnenom 30. apríla 2004. Zdroj: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1542\(2004\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1542(2004)).

¹⁴⁵ BRIGAGAO, Clóvis a Fernanda FERNANDES. *Política externa brasileira e o Haiti. Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales*. [on-line] [cit. 2013-07-06] Dostupné z: <<http://www.gloobal.net/iepala/gloobal/fichas/ficha.php?entidad=Textos&id=5113&opcion=documento/>>

¹⁴⁶ Tamtiež.

okrem uvedeného vykonávala širokú škálu funkcií, vrátane volebnej asistencie, verejnej bezpečnosti, humanitárnej pomoci, ekonomického rozvoja a ochrany ľudských práv a životného prostredia.¹⁴⁷

Dňa 12. januára 2010 postihlo Haiti ničivé zemetrasenie, ktoré zničilo hlavné mesto Porto Príncipe, spôsobilo úmrtie 230 tisíc ľudí a zničilo domovy miliónom obyvateľov. Táto prírodná katastrofa bola fatálnou aj pre 18 vojakov brazílskej misie. Udalosti vyvolali debatu o potrebe účasti Brazílie na misii, ktorá bola poznačená kontroverznými vyhláseniami vtedajšieho brazílskeho konzula na Haiti, Georgea Samuela Antoina, podľa ktorého bolo Haiti odsúdené k zániku a intervencia nepriniesla želané výsledky.¹⁴⁸

3.2. Soft power, ekonomické a vojenské aspekty brazílskeho pôsobenia na Haiti

Rok 2004 predstavoval zlom v predchádzajúcej taktike tichého prispievania do mierových misií. V čase, kedy sa stal Luiz Inácio Lula da Silva v januári 2003 prezidentom, misií OSN sa účastnilo 79 brazílčanov, z nich 76 spadalo pod misiu na Východnom Timore.¹⁴⁹ Podľa údajov Oddelenia peacekeepingových operácií OSN toto číslo vzrástlo do mája 2010 na 2 246 členov vojenského a policajného personálu a civilných osôb, zapojených do deviatich misií OSN.¹⁵⁰ Misia na Haiti zložená z 2 291 brazílskych občanov je najzreteľnejším predstaviteľom týchto snáh, nielen pre navýšenie personálu po ničivom zemetrasení, ale aj z hľadiska role Brazílie, ktorá je v tomto prípade kľúčová: „*Brazília sa cíti veľmi pyšná, a to vďaka pozvaniu byť súčasťou mierovej misie na Haiti, ktoré získala. Medzinárodná komunita rozpoznala schopnosti a vôľu našej krajiny prispieť svojím dielom k svetovému mieru. Taktiež pociťujem pýchu a satisfakciu pri pohľade na naše ozbrojené sily, pripravené pomáhať bratskej krajine.*“¹⁵¹

¹⁴⁷ HIRST, Monica. A intervencao Sul-Americana no Haiti. Análise de Conjuntura. Č. 6. 2007. Observatório Político Sul-Americano. ISSN 1809-8924.

¹⁴⁸ BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.

¹⁴⁹ CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.

¹⁵⁰ Tamtiež.

¹⁵¹ LULA DA SILVA, Luiz Inácio. Prejav prezidenta Brazílie, Luiza Inácia Lula da Silvy, na ceremónii pri príležitosti vylodenia vojenských jednotiek na mierovej misii na Haiti.

Zdroj: MINISTÉRIO DAS RELAÇÕES EXTERIORES. *Discurso do Presidente da República, Luiz Inácio Lula da Silva, na cerimônia de embarque das tropas militares para missão de paz no Haiti*. [on-line] [cit. 2013-07-02].

Vlády prezidentov Lulu a Cardosa mali spoločné úsilie premeniť Brazíliu v stáleho člena Rady bezpečnosti. Zvýšenie účasti v brazílskej mierových operácií OSN je súčasťou tejto stratégie. Účasť Brazílie v MINUSTAH je odrazom tak kontinuity diplomatickej tradície, ako aj odrazom vlastného prejavu prezidenta Lulu, ktorý je obhájom medzinárodnej spolupráce a sociálne spravodlivého hospodárskeho rozvoja. Zaujatosť Brazílie mierom a sociálnou spravodlivosťou sa prejavilo práve v záväzku Lulovej vlády k misii OSN na Haiti.¹⁵²

Jej účasť v mierových misiách OSN je spôsobom posilnenia a udržania medzinárodného bezpečnostného systému, keďže práve mierové misie sú hlavným multilaterálnym mechanizmom bezpečnostného systému OSN.¹⁵³ Z tohto dôvodu je rozhodnutie Brazílie účastniť sa a viesť misiu na Haiti ľahko pochopiteľné, keďže môže byť prínosné v dvoch oblastiach. Za prvé, z haitského pohľadu, sa jedná o pokus zlepšiť životnú úroveň spoločnosti, ktorá to nevyhnutne potrebuje, za druhé je táto misia dôležitá pre zahraničnú politiku Brazílie, pretože vyjadruje jej snahu posilniť svoje postavenie v rámci medzinárodného poriadku.¹⁵⁴

Vedenie misie na Haiti legitimizuje aspirácie Brazílie stať sa regionálnym hegemonom. Jedná sa o prvú mierovú operáciu, zloženú majoritne z latinskoamerických štátov, do ktorej prispievajú vo významnej miere aj Čile a Argentína. Podľa argentínskeho ministra obrany boli tieto národy vo svojej spolupráci motivované snahou ukázať svetu, že Latinská Amerika dozrela. Akceptovaním vedúcej pozície Brazílie v misii Argentína naznačuje politickú zmenu v prospech Brazílie.¹⁵⁵

Čo sa týka etiky zahraničnej politiky, brazílska diplomacia háji vytvorenie stabilného, mierového a demokratického rádu v Latinskej Amerike. Rola Brazílie v misii na Haiti je pre ňu taktiež zdrojom medzinárodnej prestíže, nakoľko v nej má vedúce postavenie. Zvýšená medzinárodná

Dostupné z <<http://kitplone.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/discursos-artigos-entrevistas-e-outras-comunicacoes/presidente-da-republica-federativa-do-brasil/560382073724-discurso-do-presidente-da-republica-luiz-inacio>>

¹⁵² CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.

¹⁵³ FIGUEIREDO FAÇANHA, Luisa Café. As Motivações da política externa brasileiras para Participar das Missões de Paz das Nações Unidas: O Caso do Haiti. *Grupo de Análise de Prevenção de Conflitos Internacionais - GAPCon*. [on-line] [cit. 2013-05-20] Dostupné z <<http://www.scribd.com/doc/38189534/As-Motivacoes-da-politica-externa-brasileiras-para-Participar-das-Missões-de-Paz-das-Nações-Unidas-O-Caso-do-Haiti>>

¹⁵⁴ FERNANDES, Jéssica Silva. Operação Haiti: ação humanitária ou interesse político para o Brasil? *PUC Minas: Conjuntura Internacional* [on-line] [cit. 2013-07-02] Dostupné z <http://www.pucmg.br/imagetdb/conjuntura/CNO_ARQ_NOTIC20100323112219.pdf>

¹⁵⁵ BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.

prestíž prispieva k rozvoju národných záujmov Brazílie, pretože posilňuje imidž, ktorý si vytvorila prostredníctvom svojich koherentných krokov v medzinárodnom systéme. Brazília považuje zvýšenie prestíže za spôsbn, akým posilní svoju pozíciu k získaniu stáleho kresla v Rade bezpečnosti OSN.

Prítomnosť Brazílie na Haiti je dôležitá aj z dôvodu existencie kultúrnych podobností medzi oboma krajinami, ktorá prispela k podpore sociálnych aktivít a tým k uľahčeniu implementácie mierového procesu a posilneniu sociálnej štruktúry. Príkladom sa stal futbalový zápas medzi Brazíliou a Haiti zorganizovaný v auguste 2004, ktorý predstavoval symbolickú udalosť opierajúcu sa o športového ducha oboch krajín, nesúcu sa v duchu hesla: „*Zbrane zabíjajú, ale šport obohacuje život celej spoločnosti.*”¹⁵⁶ Pri tejto príležitosti bola podpísaná dohoda o športovej spolupráci medzi oboma krajinami, ktorá kládla dôraz na ich vzájomné priateľské vzťahy. Súhlas Hait’anov s brazílskou prítomnosťou je pozitívnym prvkom, ktorý prispieva k legitimizácii mierového a stabilizačného procesu.¹⁵⁷

Brazília verí, že na Haiti dokáže využiť vlastné skúsenosti multikultúrneho národu. Multikulturalita Brazílie pramení z koloniálnych čias a je priamym výsledkom obchodu s otrokmi, ktorým portugalskí kolonizátori pre práce na plantážach dovezli z Afriky asi tri milióny otrokov. Ako uviedol bývalý prezident Lula: „*Haiti je treťou krajinou s najväčším podielom černošskej populácie na americkom kontinente. Brazília zdieľa toto africké dedičstvo a nedokázala by ostať indiferentná voči problémom, s ktorými sa haitský ľud potýka.*”¹⁵⁸

Oponenti MINUSTAH sa pri svojej kritike misie opierajú o vysoké ekonomické náklady, potrebné na jej realizáciu. Podľa nich mali byť prostriedky čerpané na lokálne sociálne projekty než na samotnú misiu. Zdôrazňujú tiež, že prostriedky spojené s misiou výrazne vzrástli po ničivom zemetrasení, keď Brazília schválila a vyčlenila 375 miliónov realov na obnovu ostrova. O niečo neskôr oznámil vtedajší minister zahraničných vecí Celso Amorim dodatočných 175

¹⁵⁶ GAUTHIER, Amélie a Sarah John DE SOUSA. Brasil en Haití: el debate respecto a la misión de paz. *Programa de Paz y Seguridad, FRIDE* [on-line] [cit. 2013-07-01] Dostupné z <<http://www.fride.org/publicacion/430/brasil-en-haiti-el-debate-respecto-a-la-mision-de-paz/>>

¹⁵⁷ Tamtiež.

¹⁵⁸ MINISTÉRIO DAS RELAÇÕES EXTERIORES. *Discurso do Presidente da República, Luiz Inácio Lula da Silva, na cerimônia de embarque das tropas militares para missão de paz no Haiti.* [on-line] [cit. 2013-07-02]. Dostupné z <<http://kitplone.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/discursos-artigos-entrevistas-e-outras-comunicacoes/presidente-da-republica-federativa-do-brasil/560382073724-discurso-do-presidente-da-republica-luiz-inacio>>

miliónov realov, určených na pomoc po zemetrasení.¹⁵⁹ Jednou z najúspešnejších iniciatív pre obnovu krajiny po zemetrasení je na Haiti program Lét Agogo, v kreolštine „*veľa mlieka*“, ktorý sa rozvinul vo veľký projekt, povzbudzujúci matky, aby svoje deti vodili do školy výmenou za jedlo zdarma. Iniciatíva je založená na programe „*Bolsa família*“, brazílskom systéme sociálneho zabezpečenia, a je financovaná brazílskou vládou.¹⁶⁰

Rozhodnutie stať sa vodcom misie na Haiti je spojené aj s rastúcou brazílskou vojenskou agendou a zlepšujúcimi sa vojensko-civilnými vzťahmi. Misia je príležitosťou pre vojenské zložky, aby prehĺbili spoluprácu s Ministerstvom zahraničných vecí, za účelom dosiahnuť aktívnejšiu rolu Brazílie v medzinárodnej bezpečnosti a v budúcich stabilizačných úsiliach v boji proti novým hrozbám a konfliktom.¹⁶¹

Z vojenského pohľadu je pozícia vodcu misie pre Brazíliu nevídanou výzvou. V jej počiatkoch boli pomerne rozšírené kritické názory a pochybnosti o schopnostiach brazílie stať v čele vojenského kontingentu. V rokoch 2004 a 2005 sa totiž bezpečnostná situácia neustále zhoršovala a misia nebola schopná vysporiadať sa s rastúcou vlnou násilia, najmä v najchudobnejších častiach hlavného mesta Puerto Príncipe. Dochádzalo taktiež k častému porušovaniu ľudských práv, proti ktorému Misia nezakročila, aj napriek tomu, že na základe mandátu OSN Misia môže a mala by prijať opatrenia k vyšetrovaniu a ukončeniu beztretnosti porušovania ľudských práv.¹⁶²

Okrem peacekeepingovej role mali vojenské jednotky na Haiti dôležitú úlohu aj v prácach na komunikáciách a infraštruktúre, verejnom zdravotníctve a civilnej výstavbe. Tieto aktivity boli nevyhnutné pre obnovenie minimálnych životných podmienok miestneho obyvateľstva.¹⁶³

Fakt, že sa brazílska armada zaoberá na Haiti situáciami súvisiacimi s verejnou bezpečnosťou, ktoré sú veľmi podobné tým na domácej pôde, ako napríklad bojom proti ozbrojeným milíciám v

¹⁵⁹ BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.

¹⁶⁰ THE ECONOMIST. Speak softly and carry a blank cheque: Brazil's foreign-aid programme [on-line] [cit. 2013-07-02] Dostupné z <<http://www.economist.com/node/16592455>>

¹⁶¹ BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.

¹⁶² GAUTHIER, Amélie a Sarah John DE SOUSA. Brasil en Haití: el debate respecto a la misión de paz. *Programa de Paz y Seguridad, FRIDE* [on-line] [cit. 2013-07-01] Dostupné z <<http://www.fride.org/publicacion/430/brasil-en-haiti-el-debate-respecto-a-la-mision-de-paz/>>

¹⁶³ HIRST, Monica. A intervencao Sul-Americana no Haiti. *Análise de Conjuntura*. Č. 6. 2007. Observatório Político Sul-Americano. ISSN 1809-8924.

chudobných štvrtiach, jej môže dopomôcť k získaniu podpory verejnej mienky obyvateľov Haiti k ozbrojenému zásahu do vnútorných záležitostí. Na druhej strane, zložitý domáci pomery vyprovokovali kritiku brazílskej verejnosti voči Misii. V čase, kedy došlo k oznámeniu odchodu vojenských jednotiek na Haiti, vypukli v dvoch rozľahlých chudobných štvrtiach, favelách, mesta Ria de Janeiro konflikty medzi skupinami obchodujúcimi s drogami. Tieto spory sa preniesli za hranice favel, až do štvrtí obývaných strednou a vyššou triedou. Časť obyvateľstva Ria de Janeiro na udalosť reagovala spochybňovaním rozhodnutia poslať vojenské jednotky na Haiti, keďže za dôležitejšie považovala vysporiadanie sa s problémami na domácej scéne. Ministerstvo obrany vo svojej odpovedi argumentovalo, že jedným z cieľov účasti na Misii je vytrénovať ozbrojené zložky k tomu, aby po návrate dokázali efektívnejšie riešiť kriminalitu v Brazílii.¹⁶⁴

Činnosť vojenských kontingentov sa na Haiti stala kľúčovou najmä v policajných operáciách, ktorých cieľom bolo zneškodniť a zadržať ozbrojené skupiny, či už sa jednalo o ozbrojené gangy, bývalých príslušníkov armády alebo o tzv. chiméry, politických aktivistov verných Aristideovi. Jednotky OSN sa v týchto prípadoch zúčastňovali vojenských akcií, ktoré by v Brazílii vyvolávali otázky o hraniciach úlohy vojenských zložiek vo verejnej bezpečnosti, avšak na Haiti bolo toto jednanie v súlade s Chartou OSN: „*Aj keď ostatné početné kontingenty, ako napríklad jordánske, v žiadnom momente nedemonštrovali prílišné odolávanie použitiu sily ako prostriedku riešenia sporov, pre brazílske a argentínske jednotky sa toto stalo zdrojom neustáleho napätia.*“¹⁶⁵

Aj keď v počiatočnej fáze vláda Lulu neváhala v snahe plniť svoje sľuby voči Misii, diplomacia sa musela potýkať s prekážkami, ktoré Misii kládla brazílska verejná správa. Jedinými orgánmi schopnými mobility sú v Brazílii vojenské a diplomatické zložky, ostatné sektory však narazili na reštrikcie prameniace v zákonoch, čo sťažilo spoluprácu v niektorých oblastiach, medzi ktoré patrilo napríklad zdravotníctvo a vzdelanie. Východisko z tejto situácie sa našlo v brazílskych nevládných programoch a organizáciách, zaoberajúcich sa sociálnymi problémami a verejným

¹⁶⁴ BRIGAGAO, Clóvis a Fernanda FERNANDES. Política externa brasileira e o Haiti. *Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales*. [on-line] [cit. 2013-07-06] Dostupné z: <<http://www.gloobal.net/iepala/gloobal/fichas/ficha.php?entidad=Textos&id=5113&opcion=documento/>>

¹⁶⁵ HIRST, Monica. A intervencao Sul-Americana no Haiti. *Análise de Conjuntura*. Č. 6. 2007. Observatório Político Sul-Americano. ISSN 1809-8924.

násilím. Príkladom sa stala spolupráca na projekte Viva Rio, v ktorej sa spája sociálna a kultúrna agenda so snahou zabrániť násiliu v krajine.¹⁶⁶

3.3. Zhrnutie a prognózy vývoja

Za čias vlády prezidenta Lulu sa podarilo brazílskej diplomacii konsolidovať širšiu národnú stratégiu svojho medzinárodného zapojenia. V súvislosti s peacekeepingom sa toto posilnenie vzťahuje na dva hlavné aspekty. Prvým je jasnejší vzťah medzi používaním národných obranných kapacít ako nástroja zahraničnej politiky v peacekeepingových záležitostiach, čo odráža pokus o lepšiu spoluprácu medzi národnou obranou a zahraničnou politikou. Druhý aspekt súvisí s brazílskym prijatím väčšej zodpovednosti v otázkach medzinárodného mieru a bezpečnosti, a to najmä prostredníctvom peacekeepingových operácií OSN a omnoho výraznejšej role v misii na Haiti.¹⁶⁷

Postoj Brazílie k peacekeepingovej misii na Haiti prešiel postupom času určitými zmenami. Lulova administratíva sa vyhýbala otázke nevmiešavania sa do záležitostí iných štátov, ktorou sa vyznačovala predchádzajúca vláda. Naopak, podporovala stabilizáciu na Haiti a rozšírila vojensko-bezpečnostnú dimenziu Misie o problémy, týkajúce sa chudoby a sociálnej spravodlivosti a za svoj cieľ v Misii stanovila konsolidáciu demokracie a spravodlivý rozvoj.¹⁶⁸ Bývalý minister zahraničných vecí a súčasťný minister obrany, Celso Amorim, na pôde OSN vyhlásil: *„Rád by som trval na potrebe rozvíjania nových a lepších nástrojov, za účelom boja proti štruktúraným problémom, ktoré sú koreňom napätia, vedúceho k násiliu a konfliktom. Chudoba, utrpenie, absencia príležitostí, nerovnosť. Toto sú niektoré z príčin konfliktov, obzvlášť tých vnútroštátnych, ktoré sú, nanešťastie, čoraz výraznejšou súčasťou našej agendy.“*¹⁶⁹

¹⁶⁶ HIRST, Monica. A intervencao Sul-Americana no Haiti. Análise de Conjuntura. Č. 6. 2007. Observatório Político Sul-Americano. ISSN 1809-8924.

¹⁶⁷ CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.

¹⁶⁸ Tamtiež.

¹⁶⁹ AMORIM, Celso. Prejav ministra zahraničných vecí Brazílie, Celsa Amorima, pri príležitosti zasadania Rady bezpečnosti OSN o občianskych aspektoch riadenia konfliktov a tvorbe mieru, z dňa 22. septembra 2004.

Zdroj: MINISTÉRIO DAS RELAÇÕES EXTERIORES. *Discurso pronunciado pelo Ministro das Relações Exteriores, Embaixador Celso Amorim, em sessão do Conselho de Segurança das Nações Unidas sobre Aspectos Cíveis da Gestão de Conflitos e a Construção da Paz - Nova York, 22 de setembro de 2004* [on-line] [cit. 2013-07-02]. Dostupné z <<http://www.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/notas-a-imprensa/2004/09/22/discurso-pronunciado-pelo-ministro-das-relacoes/?searchterm=discurso%20Haiti%20justi%C3%A7a%20social>>

Peacekeepingové operácie Brazílie sú považované za priaznivý prostriedok naplnenia jej globálnych aspirácií. V súvislosti s bezpečnostnými výzvami jej umožňujú zabezpečiť výcvik ozbrojených síl a vojenskú integráciu Latinskej Ameriky za relatívne nízku cenu. Misie sú pre Brazíliu prínosné aj z hľadiska medzinárodnej prestíže a legitimizujú jej status ekonomickej a vojenskej mocnosti na globálnom juhu. Okrem toho sa prostredníctvom nich Brazília snaží o naplnenia dlhodobého cieľa svojej zahraničnej politiky, ktorým je stále miesto v Bezpečnostnej rade OSN. Jej prispievanie do mierových misií OSN je preto odrazom pragmatického pohľadu Brazílie na svoju zahraničnú politiku.¹⁷⁰

Krajiny zodpovedné za Misiu museli čeliť viacerým výzvam, v rámci ktorých sa aj Brazília musela vysporiadať s politickými podmienkami na Haiti, najmä čo sa týka váhavej spolupráce prechodnej vlády, odolať tlakom USA v čase naplnenia volebného kalendára, naučiť sa fungovať so zdĺhavou medzinárodnou účasťou a neustále monitorovať verejnú mienku v Brazílii. Z pohľadu haitského obyvateľstva došlo k pomerne rýchlemu uznaniu pozitívneho dopadu Misie na vývoj v krajine. Úlohy vo forme inštitucionálneho usporiadania, kontroly prípadov porušovania ľudských práv a odzbrojovania militantných skupín, a to všetko bez použitia vojenskej sily, priniesli v priebehu niekoľkých mesiacov pozitívne výsledky.¹⁷¹

Situácia na Haiti sa vyvíja dobrým smerom, čo je zjavné v klesajúcej miere násilia a aktivít ozbrojených skupín. Napriek tomu v Misii existujú určité nedostatky, ktoré by Brazília v ďalšom pokračovaní mala spolu s ostatnými zúčastnenými detailne preskúmať. Stratégia rýchleho odchodu by totiž viedla k predčasnému ukončeniu mandátu OSN, čím by sa Haiti mohlo vrátiť k situácii spoločenského násilia, nekontrolovaného medzinárodnými silami.¹⁷²

¹⁷⁰ BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.

¹⁷¹ HIRST, Monica. A intervencao Sul-Americana no Haiti. *Análise de Conjuntura*. Č. 6. 2007. Observatório Político Sul-Americano. ISSN 1809-8924.

¹⁷² GAUTHIER, Amélie a Sarah John DE SOUSA. Brasil en Haiti: el debate respecto a la misión de paz. *Programa de Paz y Seguridad, FRIDE* [on-line] [cit. 2013-07-01] Dostupné z <<http://www.fride.org/publicacion/430/brasil-en-haiti:-el-debate-respecto-a-la-mision-de-paz/>>

Záver

Teória smart power je aktuálnou odpoveďou na meniaci sa medzinárodný systém. Je otázne, do akej miery disponovanie ekonomickou a vojenskou silou determinuje mocenské postavenie krajiny, avšak v posledných rokoch začal byť evidentný aj kontraproduktívny charakter týchto atribútov. Krajiny sa do svojej zahraničnej politiky stále viac snažia zakomponovať nástroje, ktoré by im zabezpečili nielen rešpekt, ale i príťažlivosť v očiach ostatných.

Ekonomická sila, vojenská sila a soft power sú spolu úzko prepojené. Krajina potrebuje na vybudovanie soft power ekonomické prostriedky. Zároveň jej soft power nezabezpečuje jej základný cieľ, ktorým je zachovanie existencie, preto je vojenská sila stále žiadanou. Jej rola sa však v čase mení, čoraz viac pozorujeme využitie vojenskej sily pre mierové účely, akým je napríklad peacekeeping. Tu je opäť pozorovateľný úzky vzťah medzi hard power a soft power, kedy môže zvýšenie počtu vojakov v peacekeepingovej misii zabezpečiť krajine postavenie ochrancu mieru, čím získava určitú príťažlivosť.

Brazília je nepochybne výrazným aktérom súčasného medzinárodného systému. Aj napriek politickým výkyvom v minulosti, dnes disponuje stabilnou vládou. Zrejmou je jej silná energetická a hospodárska základňa. Zároveň táto krajina prevyšuje mocenské kapacity ostatných aktérov vo vlastnom regióne. Vďaka tejto stabilite môže v súčasnosti Brazília čoraz viac budovať svoj imidž soft power mocnosti. Existujú však otázky týkajúce sa interného vývoja v Brazílii, s ktorými sa bude musieť vysporiadať, pokiaľ si chce status atraktívnej krajiny udržať.

Brazília jasne formuluje svoje požiadavky a postoje ku kľúčovým témam, čo dokazuje jej odhodlanosť získať väčšie uznanie a rešpekt. Spôsob, akým sa uchádza o slovo nenecháva stávajúce svetové veľmoci bez povšimnutia. Jej aktivita v tejto oblasti podčiarkuje súčasný charakter medzinárodných vzťahov, ktorý už nie je unilateralistický, ale multilateralistický. Brazília je lídrom Južnej Ameriky a jej pôsobenie v štátoch Afriky jasne demonštruje, že nejde len o regionálnu mocnosť. Už dlhodobo prezentuje svoj sen stať sa stálym členom Rady bezpečnosti OSN. V súčasnosti sa Brazília snaží najmä o rozvoj svojho statusu soft power mocnosti, a to prostredníctvom spolupráce na multilaterálnej úrovni, ekonomickej podpory južných krajín, či vyššej miery zapájania sa do globálneho diania, napríklad v rámci peacekeepingových misií. Jej hard power, medzi ktoré patrí veľkosť, sila ekonomiky, či disponovanie energetickými zdrojmi, zostáva významná. Je preto možné skonštatovať, že

Brazília je schopná kombinovať tak hard power, ako i soft power prostriedky, za účelom dosiahnutia svojich zahranično-politických cieľov. Otázkou zostáva, do akej miery je táto kombinácia pre budúci rozvoj Brazílie optimálna.

Prílohy

Príloha č. 1 *Index soft power – rebríček vybraných krajín*

Table 1: Soft Power Index Results

Rank	Country	Score	Rank	Country	Score
1	USA	7.41	16	Italy	4.28
2	UK	6.78	17	New Zealand	4.17
3	France	6.21	18	Austria	4.10
4	Germany	6.15	19	Belgium	3.80
5	Australia	5.64	20	China	3.74
6	Sweden	5.35	21	Brazil	3.55
7	Japan	5.08	22	Singapore	3.49
8	Switzerland	5.07	23	Turkey	3.33
9	Canada	4.91	24	Chile	2.94
10	Netherlands	4.90	25	Portugal	2.81
11	Norway	4.82	26	Israel	2.67
12	Denmark	4.78	27	India	2.64
13	Spain	4.68	28	Russia	2.43
14	Korea	4.52	29	Czech. Rep.	2.36
15	Finland	4.45	30	Greece	2.35

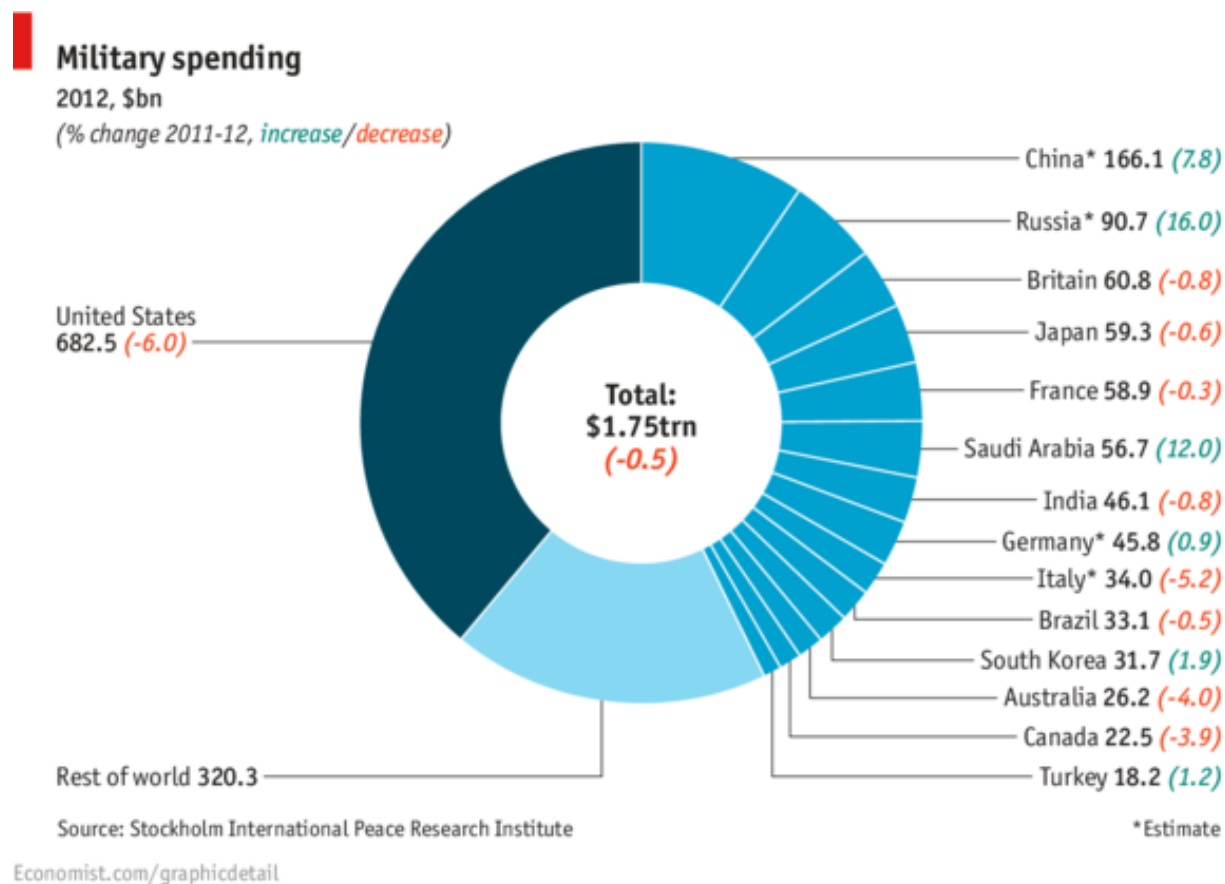
Zdroj: McCLORY, Jonathan. The New Persuaders II: A 2011 Global Ranking of Soft Power. *Institute for Government*, 2011.

Príloha č. 2 *Priame zahraničné investície v Brazílii podľa krajín pôvodu*

Rank	Country	FDI projects			Change 2011 vs. 2010	Value (US\$m) 2011	Jobs created 2011
		2010	2011	Share in FDI 2011			
1	United States	104	149	29%	43%	12,358	35,195
2	United Kingdom	20	45	9%	125%	12,248	21,040
3	Spain	36	37	7%	3%	4,483	7,660
4	Germany	33	36	7%	9%	3,045	8,678
5	Japan	23	36	7%	57%	4,954	14,069
6	France	18	26	5%	44%	4,899	13,704
7	Switzerland	12	19	4%	58%	330	1,729
8	China	10	17	3%	70%	4,487	9,049
9	Italy	6	15	3%	150%	1,832	7,215
10	Canada	11	13	3%	18%	1,002	1,479
11	Others	93	114	23%	23%	13,278	41,348
	Total	366	507	100%	39%	62,916	161,166

Zdroj: Capturing the Momentum. *Ernst&Young's Attractiveness Survey 2012: Brazil.*

Príloha č. 3 Výdaje na obranu v miliardách dolárov – podiel výdajov Brazílie a ďalších mocností na svetových výdajoch v roku 2012

Zdroj: THE ECONOMIST. Military might: Which countries spend most on their military?

Príloha č. 4 Komparatívna veľkosť brazílskej časti Amazonského pralesa a

Zdroj: THOMAS, V.: From Inside Brazil. *Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006.

Príloha č. 5 Základne MINUSTAH na Haiti v októbri 2010

Zdroj: Haiti Medical&Public Health Information Sharing Environment.

Zoznam literatúry

a) Monografie

1. ARMITAGE, Richard L. a Joseph S. NYE, JR. CSIS COMMISSION ON SMART POWER: *A smarter more secure America*. CENTER FOR STRATEGIC & INTERNATIONAL STUDIES. 2007. ISBN 978-0-89206-510-3.
2. BELLAMY, Alex J. a Paul WILLIAMS. *Understanding peacekeeping*. Second edition. Polity Press, 2010. ISBN 978-0-7456-4185-0.
3. BRACEY, Djuan. O Brasil e as operações de manutenção da paz da ONU: os casos do Timor Leste e Haiti. *Contexto Internacional*. roč. 33. Č. 2. Rio de Janeiro, 2011. ISSN 0102-8529.
4. CARR, Edward Hallett. *Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. Harper Perennial, 1964. ISBN-13: 978-0061311222.
5. CAVALCANTE, Fernando. Rendering peacekeeping instrumental? The Brazilian approach to United Nations peacekeeping during the Lula da Silva years (2003-2010). *Revista Brasileira de Política Internacional*. roč. 53. č. 2. 2010. ISSN 0034-7329.
6. DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-802-4511-849.
7. GALLAROTTI, Giulio M. *Cosmopolitan Power in International Relations: A Synthesis of Realism, Neoliberalism, and Constructivism*. Cambridge University Press, 2010. ISBN 1139489941.
8. HIRST, Monica. A intervencao Sul-Americana no Haiti. *Análise de Conjuntura*. Č. 6. 2007. Observatório Político Sul-Americano. ISSN 1809-8924.
9. KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK. *Encyklopedie mezinárodních vztahu*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4.
10. NERI, Marcelo Cortes. *Poverty, Inequality and Stability: The Second Real*. *Centro de Políticas Sociais, Instituto Brasileiro de Economia*. 2005. Fundação Getulio Vargas.

11. NERI, Marcelo Cortes. The New Middle-Class. *Centro de Políticas Sociais, Instituto Brasileiro de Economia*. 2008. Fundação Getulio Vargas.
12. NYE, JR., Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. Prvé vydanie. ISBN 15-864-8306-4.
13. NYE, JR., Joseph S.. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011. Prvé vydanie. ISBN 978-1-58648-891-8.
14. THOMAS, V.: From Inside Brazil. *Development in a Land of Contrasts*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2006. ISBN-10: 0-8213-6455-3.

b) Elektronické zdroje

Odborné články

1. ALDEN, Chris a Marco Antonio VIEIRA. The New Diplomacy of the South: South Africa, Brazil, India and Trilateralism. *Third World Quarterly*, č. 7. (2005) [on-line] [cit. 2013-2-21] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/4017805/>>
2. AMORIM, Celso Luís Nunes. Entre o Desequilíbrio Unipolar e a Multipolaridade: o Conselho de Segurança da ONU no Período Pós-Guerra Fria. *Instituto de Estudos Avançados da Universidade de São Paulo*. [on-line] [cit. 2013-4-28] Dostupné z <http://www.iea.usp.br/publicacoes/textos/amorimdesequil_briounipolar.pdf //>
3. BRIGAGAO, Clóvis a Fernanda FERNANDES. Política externa brasileira e o Haiti. *Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales*. [on-line] [cit. 2013-07-06] Dostupné z: <<http://www.gloobal.net/iepala/gloobal/fichas/ficha.php?entidad=Textos&id=5113&opcion=documento/>>
4. CULL, Nicholas J. Public Diplomacy: Taxonomies and Histories. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. (2008) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/25097993/>>
5. DICKINSON, Elizabeth. Brainier Brawn: "Smart power": a brief history. *Foreign Policy*. (2010) [on-line] [cit. 2013-3-23] Dostupné z <http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/26/brainier_brawn/>

6. DRULÁKOVÁ Radka, Zuzana TRÁVNÍČKOVÁ a Štěpánka ZEMANOVÁ. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. *Mezinárodní vztahy*. Č. 1. (2009) [on-line] [cit. 2013-05-10] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/issue/view/34/>>
7. FERNANDES, Jéssica Silva. Operação Haiti: ação humanitária ou interesse político para o Brasil? *PUC Minas: Conjuntura Internacional* [on-line] [cit. 2013-07-02] Dostupné z <http://www.pucmg.br/imagedb/conjuntura/CNO_ARQ_NOTIC20100323112219.pdf>
8. FIGUEIREDO FAÇANHA, Luisa Café. As Motivações da política externa brasileiras para Participar das Missões de Paz das Nações Unidas: O Caso do Haiti. *Grupo de Análise de Prevenção de Conflitos Internacionais - GAPCon*. [on-line] [cit. 2013-05-20] Dostupné z <<http://www.scribd.com/doc/38189534/As-Motivacoes-da-politica-externa-brasileiras-para-Participar-das-Missoes-de-Paz-das-Nacoes-Unidas-O-Caso-do-Haiti>>
9. FORTNA, Virginia Page. Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace after Civil War. *International Studies Quarterly*. Vyd. 48. č. 2. (2004) [on-line] [cit. 2013-06-24] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3693574/>>
10. GAUTHIER, Amélie a Sarah John DE SOUSA. Brasil en Haití: el debate respecto a la misión de paz. *Programa de Paz y Seguridad, FRIDE* [on-line] [cit. 2013-07-01] Dostupné z <<http://www.fride.org/publicacion/430/brasil-en-haiti-el-debate-respecto-a-la-mision-de-paz/>>
11. GLEWWE, Paul a Ana Lucia KASSOUF. The Impact of the Bolsa Escola/Familia Conditional Cash Transfer Program on Enrollment, Drop Out Rates and Grade Promotion in Brazil. *Department of Applied Economics, University of Minnesota*. (2010) [on-line] [cit. 2013-05-24] Dostupné z <<http://faculty.apec.umn.edu/pglewwe/documents/BrBolsa6.pdf>>
12. HOFFMAN, Frank G.. Hybrid Threats: Neither Omnipotent Nor Unbeatable. (2010) [on-line] [cit. 2013-04-20] Dostupné z <<http://www.lifelong.ed.ac.uk/OAC2010/archive/Hoffman%202010%20Hybrid%20Threats.pdf>>

13. KICKBUSCH, Ilona, Gaudenz SILBERSCHMIDT a Paulo BUSS. Global health diplomacy: the need for new perspectives, strategic approaches and skills in global health. *Bulletin of the World Health Organization*. Č. 3. (2007) Dostupné z <<http://www.who.int/bulletin/volumes/85/3/06-039222/en/>>
14. KLOM, Andy. Mercosur and Brazil: A European Perspective. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vyd. 79. č. 2. (2003) [on-line] [cit. 2013-07-13] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3095825/>>
15. LEE, Kelley a Eduardo GÓMEZ. Brazil's ascendance: The soft power role of global health diplomacy. *European Business Review*. (2011) [on-line] [cit. 2013-05-13] Dostupné z <<http://summit.sfu.ca/item/10866>>
16. MONIZ BANDEIRA, Luiz Alberto. Brazil as a Regional power and its Relations with the United States. *Latin American Perspectives*. Vyd. 33. č. 3. (2006) [on-line] [cit. 2013-03-30] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/27647933>>
17. MOSLEY, Paul a John HUDSON a VERSCHOOR Arjan. Aid, Poverty Reduction and the 'New Conditionality'. *The Economic Journal*. Vyd. 114. č. 496. (2004) [on-line] [cit. 2013-05-14] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/3590061/>>
18. NOSSEL, Suzanne. Smart Power. *Foreign Affairs* Vyd. 83. Č. 2. (2004) [on-line] [cit. 2013-03-24] Dostupné z <<http://www.foreignaffairs.com/articles/59716/suzanne-nossel/smart-power>>
19. NYE, JR., Joseph S.. Get Smart: Combining Hard and Soft Power. *Foreign Affairs*. Vyd. 88. č. 4. (2009) [on-line] [cit. 2013-03-24] Dostupné z <<http://www.foreignaffairs.com/articles/65163/joseph-s-nye-jr/get-smart>>
20. NYE, JR., Joseph S.. Public Diplomacy and Soft Power. *American Academy of Political and Social Science*. Vyd. 616. (2008) [on-line] [cit. 2013-06-24] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/25097996>>
21. PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?, *Mezinárodní vztahy*. Vyd. 41. č. 3. (2006) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/227>>
22. PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie v proměnách času. *Ústav mezinárodních vztahu Praha*. (2011) [on-line] [cit. 2013-06-23] Dostupné z <<http://ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/verejna-diplomacie-v-promenach-casu>>

23. SEEBER, Gerard. Understanding the Brazilian market: Doing business in Brazil, an introductory guide. *Canberra: Department of Foreign Affairs and Trade/Austrade*. (2001) [on-line] [cit. 2013-07-13] Dostupné z <http://www.dfat.gov.au/publications/brazil_business/brazil.pdf>
24. SOARES DE LIMA, Maria Regina a Mônica HIRST. Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs: Perspectives on Emerging Would-Be Great Powers*. Vyd. 82. č. 1. (2006) [on-line] [cit. 2013-04-16] Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/3569128>
25. WILSON, III, Ernest J. Hard Power, Soft Power, Smart Power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. (2008) [on-line] [cit. 2013-06-03] Dostupné z <<http://www.jstor.org/stable/25097997>>

Dokumenty

1. ALFARO, Laura. Brazil: Embracing Globalization? *Harvard Business School Case 701-104*. (2002) (Revised from original April 2001 version.)
2. Dreaming With BRICs: The Path to 2050. Global Economics Paper No: 99. Goldman Sachs.
3. Capturing the Momentum. *Ernst&Young's Attractiveness Survey 2012: Brazil*. (2012) [on-line] [cit. 2013-05-30]. Dostupné z <http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2012/08/J12-3222_Xerox.pdf>
4. FIGUEIREDO FAÇANHA, Luisa Café. As Motivações da política externa brasileiras para Participar das Missões de Paz das Nações Unidas: O Caso do Haiti. *Grupo de Análise de Prevenção de Conflitos Internacionais - GAPCon*. Dostupné z <<http://www.scribd.com/doc/38189534/As-Motivacoes-da-politica-externa-brasileiras-para-Participar-das-Missoes-de-Paz-das-Nacoes-Unidas-O-Caso-do-Haiti>>
5. Future of the Brazilian Defense Industry - Market Attractiveness, Competitive Landscape and Forecasts to 2018 [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <<http://www.reportlinker.com/p01171972/Future-of-the-Brazilian-Defense-Industry-Market-Attractiveness-Competitive-Landscape-and-Forecasts-to.html>>
6. Haiti Medical&Public Health Information Sharing Environment. [on-line] [cit. 2013-07-13]. Dostupné z <<http://www.haiti.mphise.info/maps>>

7. McCLODY, Jonathan. The New Persuaders II: A 2011 Global Ranking of Soft Power. *Institute for Government*. (2011) [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders-ii/>>
8. OECD Economic Outlook,. (November 2012). OECD iLibrary [on-line] [cit. 2013-06-16]. Dostupné z <<http://www.oecd-ilibrary.org.ezproxy.vse.cz/>>
9. THUCYDIDES. The Melian Dialogue [on-line] [cit. 2013-02-20]. Dostupné z <<http://lygdamus.com/resources/New%20PDFS/Melian.pdf>>

Oficiálne stránky inštitúcií a organizácií

1. BRAZILIAN PRESIDENCY OF THE SECURITY COUNCIL [on-line] [cit. 2013-06-19]. Dostupné z <http://www.un.int/brazil/book/conselhoSeguranca_index.html>
2. CENTER FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES. *Smart Power Initiative*. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://csis.org/program/smart-power-initiative/>>
3. CIA: THE WORLD FACTBOOK. *Brazil*. [on-line] [cit. 2013-05-22]. Dostupné z <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>>
4. MINISTÉRIO DAS RELAÇÕES EXTERIORES. *Discurso do Presidente da República, Luiz Inácio Lula da Silva, na cerimônia de embarque das tropas militares para missão de paz no Haiti*. [on-line] [cit. 2013-07-02]. Dostupné z <<http://kitplone.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/discursos-artigos-entrevistas-e-outras-comunicacoes/presidente-da-republica-federativa-do-brasil/560382073724-discurso-do-presidente-da-republica-luiz-inacio>>
5. MINISTÉRIO DAS RELAÇÕES EXTERIORES. *Discurso pronunciado pelo Ministro das Relações Exteriores, Embaixador Celso Amorim, em sessão do Conselho de Segurança das Nações Unidas sobre Aspectos Cíveis da Gestão de Conflitos e a Construção da Paz - Nova York, 22 de setembro de 2004* [on-line] [cit. 2013-07-02]. Dostupné z <<http://www.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/notas-a-imprensa/2004/09/22/discurso-pronunciado-pelo-ministro-das-relacoes/?searchterm=discurso%20Haiti%20justi%C3%A7a%20social>>
6. OFICIÁLNÍ PORTÁL INFORMAČNÍHO CENTRA NATO. Íránský jaderný program: pohled z Ankary. [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z

- <http://www.natoaktual.cz/iransky-jaderny-program-pohled-z-ankary-f0v-na_analyzy.aspx?c=A100622_174759_na_analyzy_m02/>
7. PORTAL BRASIL. *Cultura* [on-line] [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <<http://www.brasil.gov.br/sobre/cultura/cultura-brasileira/>>
 8. PORTAL BRASIL. *Exercito* [on-line] [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <<http://www.exercito.gov.br/web/guest/amazonia>>
 9. PORTAL BRASIL. *Economia* [on-line] [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <http://www.brasil.gov.br/sobre/economia/indicadores/disoc_rdcg/indicadorview>
 10. PORTAL DO PLANALTO. *Discurso da Presidente da República, Dilma Rousseff, durante cerimônia de formatura da turma 2011/2013 do Instituto Rio Branco.* [on-line] [cit. 2013-05-25]. Dostupné z <<http://www2.planalto.gov.br/imprensa/discursos/discurso-da-presidenta-da-republica-dilma-rousseff-durante-cerimonia-de-formatura-da-turma-2011-2013-do-instituto-rio-branco-e-de-condecoracao-da-ordem-de-rio-branco/>>
 11. THE WORLD BANK. *Data.* [on-line] [cit. 2013-05-28]. Dostupné z <<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>>
 12. UNITED NATIONS. *United Nations Stabilization Mission in Haiti – Mandate.* Dostupné z <<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/minustah/mandate.html>>
 13. UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. *Security Council Imposes Additional Sanctions on Iran.* Department of Public Information, New York. [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9948.doc.htm>>
 14. UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *International Human Development Indicators.* [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/BRA.html>>
 15. U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Nomination Hearing To Be Secretary of State.* [on-line] [cit. 2013-02-14]. Dostupné z <<http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/01/115196.htm/>>

1. BBC NEWS. Brazil emerges as a leading exponent of soft power [on-line] [cit. 2013-02-16]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8580560.stm/>>
2. BBC NEWS. Brazil 'to write off' almost \$900m of African debt [on-line] [cit. 2013-04-22]. Dostupné z <<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-22669331>>
3. BBC NEWS. Brazil slaps trade sanctions on US over cotton dispute [on-line] [cit. 2013-04-22]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8556920.stm>>
4. BBC NEWS. Gilberto Gil: 'Economia mudou da chaminé para o software, o soft power' [on-line] [cit. 2013-02-20]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/portuguese/noticias/2012/04/120404_brazilian_softpower_02_r.p.shtml/>
5. BBC NEWS. Iran signs nuclear fuel-swap deal with Turkey [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8685846.stm>>
6. CNN. Why Iran-Brazil friendship has gone cold [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://edition.cnn.com/2012/04/05/opinion/gomez-iran-brazil-chill/>>
7. EL UNIVERSAL. Industria brasileña pide flexibilidad al Mercosur para negociar con Europa [on-line] [cit. 2013-03-30]. Dostupné z <<http://www.eluniversal.com/internacional/130207/industria-brasilena-pide-flexibilidad-al-mercosur-para-negociar-con-eu/>>
8. FINANCIAL TIMES. Brazil becomes sixth biggest economy [on-line] [cit. 2013-05-11]. Dostupné z <<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e23a2b34-678e-11e1-b4a1-00144feabdc0.html#axzz2Sz1al1cN>>
9. FORBES. Brazil's Star Power Dims, Economic Growth Weaker Than U.S. [on-line] [cit. 2013-05-11]. Dostupné z <<http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2012/06/15/brazils-star-power-dims-economic-growth-weaker-than-u-s/>>
10. RIO TIMES ONLINE. Brazil against sanctions on Iran [on-line] [cit. 2013-05-20]. Dostupné z <<http://riotimesonline.com/brazil-news/rio-politics/brazil-against-sanctions-on-iran/>>
11. THE ECONOMIST. Brazil's army: But what is it for? A philosopher redesigns an army. [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <<http://www.economist.com/node/12936593/>>

12. THE ECONOMIST. Military might: Which countries spend most on their military? [on-line] [cit. 2013-07-13]. Dostupné z <<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2013/04/daily-chart-9> />
13. THE ECONOMIST. Speak softly and carry a blank cheque: Brazil's foreign-aid programme [on-line] [cit. 2013-07-02] Dostupné z <<http://www.economist.com/node/16592455>>
14. THE ECONOMIST. Brazil's Military: What is Brazil's Army for? [on-line] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z <http://www.economist.com/blogs/americasview/2010/09/brazils_military/>
15. THE ECONOMIST. Special Report: Business and Finance in Brazil [on-line] [cit. 2013-03-15]. Dostupné z <<http://www.economist.com/node/14829485>>
16. THE ECONOMIST. Protests in Brazil: Taking to the streets [on-line] [cit. 2013-06-15]. Dostupné z <<http://www.economist.com/news/americas/21579857-bubbling-anger-about-high-prices-corruption-and-poor-public-services-boils-over/>>
17. THE ECONOMIST. Wrong numbers: More inflation, less growth [on-line] [cit. 2013-03-31]. Dostupné z <<http://www.economist.com/news/americas/21569706-more-inflation-less-growth-wrong-numbers/>>
18. THE GUARDIAN. Commodity boom powers Brazil up economic world order [on-line] [cit. 2013-04-12]. Dostupné z <<http://www.guardian.co.uk/business/2012/mar/06/global-economy-economics/>>
19. THE NEW YORK TIMES. Brazil Discovers an Oil Field Can Be a Political Tool [on-line] [cit. 2013-04-14]. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2007/11/19/world/americas/19braziloil.html?_r=0/>

c) Iné zdroje

Rozhovor

1. IVAN JANČÁREK. Riaditeľ diplomatického servisu a bývalý veľvyslanec Českej republiky v Brazílii. 26/06/2013, Praha.